



Strokovno gradivo za izvajanje programov
finančne pismenosti za odrasle

Zavarovalništvo



Strokovno gradivo za izvajanje programov
finančne pismenosti za odrasle

Zavarovalništvo



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE



NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST



Financira
Evropska unija
NextGenerationEU

Strokovno gradivo:

Zavarovalništvo – Gradivo za izvajanje izobraževalnih programov finančne pismenosti za odrasle

Urednice: Petra Javrh, Estera Možina, Tina Kompare Jampani

Avtor: Dejan Srše

Strokovni sodelavci: Jože Gričar, Alenka Grželj, Andreja Mernik Jelen (ŠC Celje), Marija Žiher (Banka Slovenije), Alina Meško (ZPS), Matej Krumberger (ZBS – GIZ), Darja Kušar (LU Slovenska Bistrica), Urška Purg (Bankarium), Gregor Sepaher (RIC Novo Mesto), Rajka Stanko (Elementum), Marjana Šporar (ŠC Novo mesto), Rok Trdan (Cene Štupar – CILJ), Nina Zakotnik (Familija), Tjaša Beričič (Familija), Tina Baloh (UPI LU Žalec), Brigita Gorjup (AZ Velenje), Maja Mihelič (ZIK Črnomelj), Mira Koporčič Veljič (ZDU – GIZ)

Tehnično uredila: Jana Plaznik

Jezikovni pregled: Vlasta Kunej

Oblikovanje: Larisa Hercog

Izdal: Andragoški center Slovenije, Ljubljana

Zanj: dr. Nataša Potočnik

Leto izdaje: 2024

Elektronska izdaja, spletna stran: <https://www.acs.si/digitalna-bralnica/zavarovalnistvo/>

Priporočilo za citiranje:

Srše, D. (2024). Zavarovalništvo – Gradivo za izvajanje izobraževalnih programov finančne pismenosti za odrasle. [Elektronski vir] Ljubljana: Andragoški center Slovenije.

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 205718531
ISBN 978-961-7116-76-2 (PDF)

Strokovno gradivo Družinski proračun – Gradivo za izvajanje izobraževalnih programov finančne pismenosti za odrasle avtorja Dejana Sršeta je bilo pripravljeno v sklopu projekta Finančna pismenost za odrasle 2022–2024, ki ga je izvajal Andragoški center Slovenije. Projekt sta finančno podprla Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje ter nacionalni program reform in naložb Načrt za okrevanje in odpornost.

Gradivu na pot

Dragi učitelji v programu finančne pismenosti za odrasle!

To gradivo je pripravljeno s posebno skrbjo. Zasnoval ga je avtor Dejan Srše, pri njegovi pripravi pa je sodelovala vrsta sodelavcev. Avtor ima več kot dvajset let izkušenj z delom v zavarovalništvu in je avtor številnih znanstvenih in strokovnih člankov. Sodeloval je v skupini za modernizacijo zakonske ureditve zavarovalne pogodbe, deluje pa tudi kot izpraševalec na preizkusih znanj, potrebnih za opravljanje poslov zavarovalnega posredovanja.

Gradivo je namenjeno osnovnemu seznanjanju učiteljev (in morda tudi udeležencev) s področjem zavarovalništva. Številni izobraževalci odraslih, ki bodo želeli izvajati programe finančne pismenosti, niso imeli možnosti, da bi se sistematično izobrazili o teh vsebinah, kaj šele o področju kot celoti. Naloga tega gradiva je, da vam prinaša celostno informacijo o temeljnih pojmi, povezanih z zavarovalništvom, postreže s preverjenimi viri in literaturo ter usmeri v nadaljnje raziskovanje te tematike. Na drugi strani je gradivo pripravljeno tako, da ga boste učitelji v programih finančne pismenosti za odrasle morda lahko uporabili kot študijski vir ali kot zelo priročne zapiske za delo z neposrednimi udeleženci programov. V tem primeru svetujemo, da se tedaj vsebina gradiva didaktično skrbno prilagodi konkretnim potrebam odraslih, ki jim bo to gradivo namenjeno.

Vsebina gradiva je strukturirana tako, da najprej osvetli temeljne pojme. Sledi razširitev najpomembnejših vsebin; pri tem naj opozorimo, da je dobro pregledati priporočene vire. Navedeni viri bodo imeli posebno vrednost za vaše nadaljnje poglobljanje v koncept zavarovalništva. Zato smo v zadnjem delu na enem mestu zbrali vse vire in literaturo, ki jih avtor in strokovni sodelavci predlagamo za razširjeni študij o tej tematiki. Ti vam bodo omogočili pripravo konkretnih instrumentov, prilagojenih predstavitev in zapiskov, morda celo didaktičnega gradiva.

Povsem na koncu boste našli tudi podrobnejši opis referenc avtorja tega gradiva. To vam bo zagotovo olajšalo presojo o relevantnosti in točnosti strokovnih informacij, zbranih v tem gradivu.

Doc. dr. Petra Javrh, urednica

Kazalo vsebine

GRADIVU NA POT.....	5
1. TEMELJNI POJMI O ZAVAROVALNIŠTVU.....	9
1.1 Kaj je zavarovanje	10
1.2 Kaj je »riziko«	11
1.3 Zakaj je področje zavarovalništva zakonsko podrobno urejeno.....	12
2.1 Kaj je pogodba	15
2.2 Kakšne so temeljne značilnosti zavarovalne pogodbe.....	17
2.3 Katere osebe nastopajo v zavarovalni pogodbi.....	19
2.4 Kaj je »zavarovalni primer« pri zavarovalni pogodbi	21
2.5 Kaj so zavarovalni pogoji.....	23
2.6 Katere so medsebojne dajatve iz zavarovalne pogodbe	24
2.7 Kaj je polica.....	26
2.8 Kako sklenemo zavarovalno pogodbo	27
2.9 Kakšne so pravice in obveznosti pogodbenih strank.....	29
2.10 Kako je s trajanjem in prenehanjem zavarovalne pogodbe	33
3. PREMOŽENJSKA IN OSEBNA ZAVAROVANJA.....	34
3.1 Kako je s trajanjem in prenehanjem zavarovalne pogodbe	37
3.2 Kaj je značilno za premoženjska zavarovanja	38
3.3 Katere so značilne vrste premoženjskega zavarovanja	38
3.4 Kakšne omejitve veljajo pri premoženjskih zavarovanjih	40
3.5 Kaj je značilno za osebna zavarovanja	43
3.6 Kakšen je pomen zavarovalne vsote pri osebnih zavarovanjih	44

4. ZAVAROVALNI ZASTOPNIKI IN POSREDNIKI	46
4.1 Kdo lahko prodaja zavarovanja	47
4.2 Kdo je zavarovalni zastopnik	48
4.4 V sklopu koga delujejo zavarovalni zastopniki in posredniki	50
4.5 Kako mora potekati prodaja zavarovanja	51
5. REŠEVANJE SPOROV V ZAVAROVALNIŠTVU.....	52
5.1 Zakaj je pomembno izvensodno reševanje sporov	54
5.2 Kaj zajema shema izvensodnega reševanja sporov	54
5.3 Kaj je interni pritožbeni postopek	55
5.4 Kaj je mediacija	56
5.4 Kdo je varuh dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu	57
5.5 Kaj je arbitraža	58
5.6 Kaj pritožniku še preostane	59
VIRI IN LITERATURA.....	60
KAZALO SLIK.....	62
O AVTORJU	63

1. Temeljni pojmi o zavarovalništvu

UVOD:

zavarovanje:

Posamezniki in organizacije uporabljajo zavarovanje za zaščito pred finančnimi izgubami ali nepredvidljivimi tveganji. Gre za dogovor med zavarovalcem (posameznikom oziroma organizacijo) in zavarovalnico, v sklopu katerega zavarovalec plačuje premijo zavarovalnici v zameno za obljubo, da bo zavarovalnica izplačala nadomestilo v primeru določenih dogodkov ali izgub, ki so bili dogovorjeni ob sklenitvi zavarovalne pogodbe.

zavarovalništvo:

Je poslovna dejavnost, ki se ukvarja s ponujanjem zavarovanj in upravljanjem tveganj. Gre za panogo, ki omogoča posameznikom, družinam in podjetjem, da se zaščitijo pred finančnimi izgubami, ki bi nastale zaradi nepredvidljivih dogodkov ali tveganj. Zavarovalništvo temelji na načelu delitve tveganj med več zavarovanci, ki plačujejo premije, in zavarovalnico, ki zbira te premije ter izplačuje zavarovalnine oziroma odškodnine ob nastanku dogodkov ali tveganj, ki so bila dogovorjena v zavarovalni pogodbi.

Zavarovalništvo je pomemben del sodobnega gospodarstva, saj posameznikom in podjetjem omogoča, da se obvarujejo pred finančnimi stiskami, ki bi lahko nastale zaradi nepričakovanih dogodkov, kot so nesreče, bolezni, naravne nesreče, tatvine in drugi neprijetni scenariji. S tem pomaga ustvariti občutek varnosti in stabilnosti v družbi ter spodbuja ekonomsko blaginjo.

TEMELJNI STROKOVNI IZRAZI, SPECIFIČNI ZA TO PODROČJE:

zavarovanje, zavarovalništvo, zavarovalnica, riziko, tveganje, nevarnost, zavarovalno pravo, zavarovalni primer, premija, javno zavarovalno pravo, zasebno zavarovalno pravo

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Namen in naloge zavarovanja: Slušatelji razumejo, kaj je namen zavarovanja in zakaj se je treba zavarovati, znajo pojasniti, kaj so temeljne naloge zavarovanja in kakšen je gospodarski pomen zavarovalništva.

Riziko: Slušatelji razumejo, kaj je »riziko« in njegov pomen za zavarovanje, naštejejo primere rizikov in opredelijo, kaj vpliva na velikost rizika.

Zakonska ureditev: Slušatelji poznajo temelje zakonske ureditve zavarovalništva na statusnem (javno zavarovalno pravo) in obligacijskem področju (zasebno zavarovalno pravo).

VIRI IN LITERATURA:

- Boncelj, J. (1983). Zavarovalna ekonomika. Obzorja.
- Boncelj, J. (1965). Zavarovalna tehnika: Del 1. Ekonomska fakulteta.
- Cigoj, S. (1989). Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava. Uradni list SR Slovenije.
- Cigoj, S. (1984–1986). Komentar obligacijskih razmerij: veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, 2. in 4. knjiga. Uradni list SR Slovenije.
- Flis, S. (1999). Zbrani spisi o zavarovanju, IV. knjiga. Slovensko zavarovalno združenje, GlZ
- Goljar, S. in Ivanjko, Š. (1983). Zavarovalno pravo. Vrhovno sodišče SR Slovenije.
- Grilc, P., Juhart, M. in Galič, A. (1998). Uvod v civilno in gospodarsko pravo. DZS.
- Ivanjko, Š. (1999). Uvod v zavarovalno pravo. Pravna fakulteta.
- Jadek Pensa, D. (1994). Zavarovalna pogodba. V N. Plavšak (ur.), Gospodarske pogodbe, druga knjiga. Gospodarski vestnik.
- Jakaša, B. (1984). Pravo osiguranja. Pravni fakultet u Zagrebu, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom.
- Juhart, M., Možina, D. in Damjan, M. (ur.). (2020). Modernizacija zakonske ureditve zavarovalne pogodbe: izhodišča za reformo. Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Založba Pravne fakultete.
- Obligacijski zakonik (OZ). (2001). Uradni list RS, št. 97/07 uradno prečiščeno besedilo, 64/16 odl. US, 20/18 – 0R0Z631.
- Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča in stvarnim kazalom. (2001). Uradni list RS.
- Pavliha, M., Veberič, J., Srše, D. in Gobec, M. (2021). Zavarovalno pravo. Gospodarski vestnik.
- Plavšak, N., Dugar, G., Furlan, M., Juhart, M., Podgoršek, B., Vrenčur, R., Zabel, B., Lutman, K., Prostor, J., Repas, M., Srše, D. in Veberič, J. (2020–2021). Obligacije, posebni del: komentar posebnega dela Obligacijskega zakonika. Tax-Fin-Lex: Abc Nepremičnine.
- Veliki slovar tujk. (2002). Cankarjeva založba.
- Viršek, M. (1998). Nekaj bistvenih pojmov in značilnosti zavarovanja. Obzornik.
- Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). (2015). Uradni list RS, št. 93/15, 9/19, 102/20, 48/23 in 78/23 – ZZVZZ-T.

1.1 Kaj je zavarovanje

OPIS:

zavarovanje (angl. insurance, nem. Versicherung, fran. assurance, ital. assicurazione):

Bi lahko opredelili kot združevanje premoženjskih sredstev z namenom, da se nastale škode, če do njih pride, v celoti ali delno poplačajo. Zavarovanje temelji na zamisli, da čim več oseb, ki jih utegne zadeti škoda, s svojimi prispevki zbere denarna sredstva, iz katerih se potem poplača škoda tistim, ki jih škoda zadene (Cigoj, 1984–1986, 2390).

Zavarovanje se je sčasoma razvilo v eno izmed najpomembnejših gospodarskih panog z namenom ustvarjanja gospodarske varnosti z izravnavanjem gospodarskih nevarnosti (Boncelj, 1983, 13) oziroma panoge za zagotavljanje finančne prevencije posameznikov s porazdelitvijo škodnih bremen na podlagi vnaprejšnje prevalitve nevarnosti na določeno skupnost.

Zavarovanje kot gospodarska dejavnost temelji na nekaterih zakonitostih, ki omogočajo, da se zaščita pred posledicami neke nevarnosti organizira v okviru združevanja vseh tistih, ki jih neka nevarnost ogroža, in se z združevanjem sredstev daje varstvo tistemu, ki pretrpi škodo. Funkcija in cilj zavarovanja ni samo zaščita posameznika, temveč tudi zaščita širših družbenih interesov na področju ekonomske in socialne zaščite (Ivanjko, 1981, 20).

Bistvo zavarovanja je v tem, da se nepredvideni in za vsakogar nepredvidljivi in variabilni izdatki (škoda) preoblikujejo v konstantne stroške (premija). S tem zavarovanje prispeva k splošni ekonomski varnosti posameznika ter družbe kot celote. Zavarovanje ustvarja ekonomsko varnost posameznika, s tem pa stabilnost v družbi (Jadek Pensa, 1994, 127).

zavarovalnica:

Kot gospodarski subjekt, ki se ukvarja z zavarovanjem in s tem s storitvijo »nudenja gospodarske varnosti«, zbira prispevke od posameznikov, ki si želijo tako varnost zagotoviti.

Tako veliko posameznikov s plačilom premije kot »cene za varnost« zbira kapital pri eni osebi – zavarovalnici, ki iz tako zbranih denarnih sredstev zagotavlja povračilo v primeru, ko ti posamezniki utrpijo neko vnaprej dogovorjeno obliko škode.

Nevarnost ali riziko pri premoženjskih zavarovanjih predstavlja možnost nastanka gospodarske škode. Če se ta nevarnost oziroma riziko uresniči, nastane nevarnostni ali stihijski dogodek (Boncelj, 1965, 101).

1.2 Kaj je »riziko«

OPIS:

riziko (tudi tveganje ali nevarnost):

Je temeljni pojem za razumevanje instituta zavarovanja. Riziko je v pogodbenem zavarovanju skupnost objektivnih in subjektivnih nevarnostnih momentov za verjetni nastop zavarovalnega primera (Veliki slovar tujk, 2002).

Uresničenje rizika, ki povzroči materialno škodo ali poškodbo telesne integritete neke osebe, s stališča zavarovanja predstavlja nastop pravno relevantnega dejstva – zavarovalnega primera, ki predstavlja bistvo instituta zavarovanja.

Riziko je eden od najpomembnejših elementov zavarovalnega razmerja, saj brez tega elementa zavarovalna pogodba ne more obstajati (Jakaša, 1984, 115). Uresničenje rizika je zavarovalni primer, dogodek, zaradi katerega nastane izpolnitvena dolžnost zavarovalnice. Navedeno velja samo za riziko, ki je kot tak opredeljen z zavarovalno pogodbo in s tem vključen v zavarovalno kritje.

Zavarovalni primer (angl. insured event, nem. Versicherungsfall) je torej uresničitev z zavarovalno pogodbo zajetega rizika (nevarnostni ali stihijski dogodek), ki privede do gospodarske škode. Riziko se v razmerju do nastale škode pojavlja kot vzrok do posledice.

Zavarovalni primer pomeni temeljno prvino vsake zavarovalne pogodbe, saj je od njegovega (ne) nastopa odvisen razplet zavarovalnega razmerja.

1.3 Zakaj je področje zavarovalništva zakonsko podrobno urejeno

OPIS:

Številna pravnorelevantna razmerja, ki nastajajo v zvezi z zavarovanjem, so že pred stoletji zbudila zanimanje države in prava, s čimer so se postopoma specifična pravna pravila izoblikovala v pravno podpanogo gospodarskega prava, imenovano zavarovalno pravo (Pavliha, Veberič, Srše, Gobec, 2021).

Nadzor nad zavarovalnim pravom je že zgodaj prevzela država, saj je spoznala, da je področje zavarovalništva izjemno pomembno za družbo kot celoto. Za zavarovalno pravo je tako značilna visoka stopnja kognitivnosti (prisilnosti predpisov) oziroma državnega poseganja v pogodbeno in statusno sfero, predvsem zaradi varnosti udeležencev, ki v sklopu te dejavnosti zbirajo visoka denarna sredstva, s katerimi si zagotavljajo varnost.

Družba pripisuje zavarovanju in s tem zavarovalništvu kot gospodarski panogi velik pomen. Nekateri vidijo zavarovalništvo celo kot znamenje civilizacije v posamezni družbi (Šulejić, 1967, 7).

Zavarovalništvo je pomemben del finančnega sistema, njegova vloga je zbiranje oziroma koncentracija prihrankov ter usmerjanje teh prihrankov v investicije in s tem v gospodarski razvoj (Pavliha, Veberič, Srše, Gobec, 2021).

Zavarovalno pravo kot zapleteno in kompleksno pravno disciplino lahko glede na področja njegovega urejanja delimo na javno zavarovalno pravo in zasebno zavarovalno pravo.

Javno zavarovalno pravo ureja zlasti pravni položaj oseb, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z zavarovalništvom. Gre torej za urejanje pravnega položaja zavarovalnic, zavarovalnih zastopnikov, zavarovalnih posrednikov, zavarovalnozastopniških in posredniških družb ter bank in drugih.

Pravila statusnega zavarovalnega prava so še posebno pomembna za uresničevanje makroekonomske funkcije zavarovalništva, saj zagotavljajo trdnost (stabilnost) in zanesljivo delovanje zavarovalnega trga pa tudi zaupanje vlagateljev v ta trg.

Osrednji pravni vir javnega zavarovalnega prava je Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1; Uradni list RS, št. 93/15, 9/19, 49/20 – ZIUZEOP, 102/20, 48/23), ki skupaj s številnimi podzakonskimi akti ureja to področje v Republiki Sloveniji.

Zasebno zavarovalno pravo pa obravnava pogodbeni del zavarovanja – zavarovalno pogodbo in s tem ureditev razmerij med subjekti s stališča posamezne zavarovalne pogodbe. V praksi

obstaja več možnih razčlenitev področja zasebnega zavarovalnega prava, temeljno obliko delitve pa predstavlja delitev na področje življenjskih in neživljenjskih (premoženjskih) zavarovanj.

Izraz »neživljenjska« zavarovanja, ki se v praksi vse bolj uporablja za premoženjska zavarovanja, je prevzet iz evropske zavarovalniške prakse, ki loči »life insurance« in »non-life insurance«. Osrednji pravni vir zasebnega zavarovalnega prava v Republiki Sloveniji pa je Obligacijski zakonik (OZ, Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US, 20/18), ta ureja razmerja, ki nastanejo pri sklenitvi zavarovalne pogodbe.

2. Zavarovalna pogodba

UVOD:

zavarovalna pogodba:

Je osrednji in najpomembnejši temelj vsakega zavarovalnega razmerja, s katerim si v praksi zagotavljamo zavarovalno zaščito. S sklenitvijo zavarovalne pogodbe se dogovorimo glede zavarovanja. Zavarovalno razmerje je razmerje številnih pravic in obveznosti, ki so v zavarovalni pogodbi zelo podrobno urejene.

V tem temeljnem poglavju so podrobno predstavljene najpomembnejše značilnosti in vsi pomembni elementi zavarovalne pogodbe – od opredelitve oseb, ki nastopajo v zavarovalnem razmerju, do celostnega pregleda njihovih pravic in obveznosti, ki izvirajo iz takšnega razmerja.

TEMELJNI STROKOVNI IZRAZI, SPECIFIČNI ZA TO PODROČJE:

pogodba, zavarovalna pogodba, zavarovalec, zavarovalnica, zavarovanec, upravičenec, vinkulant, zavarovalnina, odškodnina, premija, zavarovalni primer, zavarovalna vsota, polica, nevarnostne okoliščine, negotovost, tipska pogodba, aleatorična pogodba, škodno zavarovanje, vsotno zavarovanje

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Pravna opredelitev zavarovalne pogodbe:

- razume, kaj je »pogodba« s pravnega vidika;
- pozna osebe, ki nastopajo v zavarovalni pogodbi (zavarovalec, zavarovanec, zavarovalnica, tretja oseba, vinkulant, upravičenec, oškodovanec), in njihovo vlogo;
- pozna osnovne pravice in obveznosti pogodbenih strank;
- pozna dajatve zavarovalnice in dajatve zavarovalca;
- zna opredeliti značilnosti zavarovalne pogodbe (aleatornost, prisilnost zakonskih pravil, tipska pogodba) in naštetih osnovnih sestavin zavarovalne pogodbe (pogodbeni stranki, nevarnost-riziko, zavarovana stvar-oseba, trajanje zavarovanja, zavarovalna vsota, premija);
- loči med premijskim sistemom in zavarovalnimi pogoji;
- zna opredeliti, kaj je polica in kaj je njena vsebina.

Najpomembnejši zavarovalniški strokovni izrazi:

- pozna prvine zavarovalne storitve – predmet zavarovanja, zavarovane nevarnosti, čas trajanja zavarovanja, obliko zavarovalnega kritja;
- razume temeljne strokovne izraze, kot so zavarovalec, zavarovanec, premija, zavarovalnina, odškodnina, zavarovalna vsota, zavarovana nevarnost, zavarovalni primer itn.

Sklenitev zavarovalne pogodbe:

- pozna potrebne predpostavke za sklenitve pogodbe (poslovna sposobnost, resnična volja);
- zna naštetih načine, kako se sklene zavarovalna pogodba (podpis police, podpis ponudbe, plačilo premije, na daljavo);
- ve, kaj je premija, kako se plačuje in kakšne so posledice neplačevanja pri premoženjskih in življenjskih zavarovanjih;
- ve, kaj je »zavarovalni primer« in kakšne so njegove posledice;
- pozna načine trajanja zavarovalne pogodbe in kakšne so možnosti za njeno odpoved (enoletna, permanentna, z avtomatskim podaljševanjem, večletna, trajanje, prilagojeno riziku);
- pozna svoje možnosti pri dolgoročnih pogodbah, če zavarovalnica spremeni premijo;
- pozna posledice, če povzroči zavarovalec/zavarovanec/upravičenec dogodek namenoma ali s prevaro;
- zna naštetih osnovne obveznosti zavarovalca in posledice kršitev teh obveznosti (prijava nevarnostnih okoliščin, plačevanje premije, prijava zavarovalnega primera, reševanje ob škodi, preventivno delovanje);
- zna naštetih osnovne obveznosti zavarovalnice – izplačilo zavarovalnine/odškodnine, sklenitev zavarovanja;
- ve, kaj je zastaranje in kakšne so njegove posledice.

Prenehanje zavarovalne pogodbe:

- pozna načine prenehanja zavarovalne pogodbe – potek časa, kršitve pogodbe, povišanje nevarnosti, uničenje predmeta, stečaj pogodbene stranke.

VIRI IN LITERATURA:

- Boncelj, J. (1983). Zavarovalna ekonomika. Obzorja.
- Boncelj, J. (1965). Zavarovalna tehnika: Del 1. Ekonomska fakulteta.
- Cigoj, S. (1989). Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava. Uradni list SR Slovenije.
- Cigoj, S. (1984–1986). Komentar obligacijskih razmerij: veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, 2. in 4. knjiga. Uradni list SR Slovenije.
- Flis, S. (1999). Zbrani spisi o zavarovanju, IV. knjiga. Slovensko zavarovalno združenje, GlZ
- Goljar, S. in Ivanjko, Š. (1983). Zavarovalno pravo. Vrhovno sodišče SR Slovenije.
- Grilc, P., Juhart, M. in Galič, A. (1998). Uvod v civilno in gospodarsko pravo. DZS.
- Ilešič, M. (1992). Celovito zakonsko varstvo potrošnika. Podjetje in delo, str. 6. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Ivanjko, Š. (1999). Uvod v zavarovalno pravo. Pravna fakulteta.
- Jadek Pensa, D. (1994). Zavarovalna pogodba. V N. Plavšak (ur.), Gospodarske pogodbe, druga knjiga. Gospodarski vestnik.
- Jakaša, B. (1984). Pravo osiguranja. Pravni fakultet u Zagrebu, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom.
- Juhart, M., Možina, D. in Damjan, M. (ur.). (2020). Modernizacija zakonske ureditve zavarovalne pogodbe: izhodišča za reformo. Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Založba Pravne fakultete.
- Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča in stvarnim kazalom. (2001). Uradni list RS.

- Obligacijski zakonik (OZ). (2001). Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US, 20/18 – 0R0Z631.
- Pavliha, M., Veberič, J., Srše, D. in Gobec, M. (2021). Zavarovalno pravo. Lexpera, GV založba.
- Plavšak, N., Dugar, G., Furlan, M., Juhart, M., Podgoršek, B., Vrenčur, R., Zabel, B., Lutman, K., Prostor, J., Repas, M., Srše, D. in Veberič, J. (2020–2021). Obligacije, posebni del: komentar posebnega dela Obligacijskega zakonika. Tax-Fin-Lex: Abc Nepremičnine.
- Plavšak, N., Dugar, G., Furlan, M., Juhart, M., Podgoršek, B., Vrenčur, R., Zabel, B., Lutman, K., Prostor, J., Repas, M., Srše, D. in Veberič, J. (2021). Obligacije posebni del – Komentar posebnega dela Obligacijskega zakonika, 2. knjiga. Tax-Fin-Lex: ABC Nepremičnine.
- Ristin, G. (2022). Zavarovalna pogodba. Učbenik za zavarovalne zastopnike in zavarovalne posrednike, Slovensko zavarovalno združenje.
- Šinkovec, J. in Tratar, B. (2001). Obligacijski zakonik s komentarjem in sodno prakso. Oziris.
- Veliki slovar tujk. (2002). Cankarjeva založba.
- Viršek, M. (1998). Nekaj bistvenih pojmov in značilnosti zavarovanja. Obzornik.
- Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). (2015). Uradni list RS, št. 93/15, 9/19, 102/20, 48/23 in 78/23 – ZZVZZ-T.
- Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP). (1994). Uradni list RS, št. 93/07 v uradno prečiščeno besedilo, 40/12 - ZUJF, 4/16, 33/16 - PZ-F, 41/17 - PZ-G, 72/18. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO373>

2.1 Kaj je pogodba

OPIS:

Obligacijsko pravo je panoga civilnega prava. Ureja pravna razmerja, ki vzpostavljajo pravice in obveznosti za pravno ali fizično osebo.

obveznost – obligacija:

Je pravna zaveza ene stranke (dolžnika) drugi stranki (upniku), da ji nekaj da, zanj nekaj stori oziroma opusti ali dopusti kako dajanje (vsebina obveznosti). Upnik je upravičen zahtevati izpolnitev te obveznosti. Obveznost je iztožljiva, to pomeni, da je njeno prisilno izvršitev mogoče doseči pred sodiščem. Obveznost je zapadla, ko je moč zahtevati izpolnitev po vsebini obligacije.

Obveznost lahko nastane s pogodbo, ki jo skleneta upnik in dolžnik (pogodbena obveznost), lahko pa obveznost nastane tudi na podlagi samega zakona (npr. odškodninska obveznost v primeru povzročitve škode).

V nadaljevanju se bomo posvetili predvsem osnovam pogodbenih obveznosti, ki kot take veljajo tudi pri nastanku obveznosti na podlagi sklenjene zavarovalne pogodbe.

Obligacijsko pravo je del zasebnega prava, to pomeni, da gre za urejanje razmerij, ki jih udeleženci urejajo sami med seboj (brez vmešavanja države). Razmerja obligacijskega prava v Republiki Sloveniji so urejena v Obligacijskem zakoniku (OZ).

Slika 1: Primer obligacijskega razmerja

S sklenitvijo kupoprodajne pogodbe se Janez kot kupec zaveže plačati kupnino Tonetu kot prodajalcu avtomobila, Tone pa se s to pogodbo zaveže, da bo proti plačilu kupnine svojo avtomobil izročil Janezu in mu s tem prepustil v last svoj avtomobil. Tonetova pravica je Janezova dolžnost in nasprotno. Vzajemni dajatvi sta kupnina in stvar – avtomobil.

Vir: lastni.

Iz zgornjega primera so razvidni tudi temeljni elementi obligacijskega razmerja:

- strank razmerja (kupec in prodajalec);
- pravice in dolžnosti strank (kupnina, izročitev avtomobila);
- pravni naslov (kupoprodajna pogodba).

pogodba:

Pravno torej ni »list papirja«, temveč je dogovor (sporazum; »pogoditev«), največkrat med dvema pogodbenima strankama, glede njunega medsebojnega razmerja, predvsem z vidika, kaj bo ena stranka drugi dala/naredila in kaj bo v zameno za to dobila. Pogodbe so lahko tudi ustne, velikokrat pa je pogodba sklenjena v pisni obliki, saj se s tem zagotovi lažje dokazovanje glede tega, kaj je bilo dogovorjeno.

Za posamezne pogodbe pa velja, da morajo biti sklenjene v pisni obliki, ker so sicer neveljavne (npr. pogodba o nakupu nepremičnine). Kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, je tudi zavarovalna pogodba praviloma sklenjena v pisni obliki.

Slika 2: Primer ustno sklenjene pogodbe

Na tržnici postavi branjevka na ogled svojo solato skupaj z označitvijo cene. S tem postavi svojo ponudbo. Gospodinja ob ogledu njene ponudbe izjavi branjevki, da želi kilogram njene solate. S to izjavo je gospodinja sklenila ustno pogodbo z branjevko – sprejela je namreč njeno ponudbo. S sklenitvijo ustne pogodbe je nastala obojestranska obveznost – branjevke, da izroči gospodinji zeleno solato v zeleni količini, pa tudi gospodinje, da to solato branjevki plača po označeni ceni.

Če bi gospodinja izjavila, da ponuja branjevki za solato nižjo ceno, bi se to štelo za nasprotno ponudbo gospodinje, branjevka pa bi se potem odločala, ali bo takšno pogodbo (z nižjo ceno) tudi sklenila ali ne.

Vir: lastni.

2.2 Kakšne so temeljne značilnosti zavarovalne pogodbe

OPIS:

Prisilnost zakonskih določb

Za obligacijska razmerja je sicer značilno, da stranke svoje pogodbeno razmerje lahko uredijo tudi drugače, kot določa zakon (načelo dispozitivne narave zakonskih določb), vendar pa so tudi izjeme, med drugim prav na področju zakonske ureditve zavarovalnega razmerja pri zavarovalni pogodbi, kjer gre za precej uporabe prisilnih določb, ki jih morajo udeleženci pravnega razmerja upoštevati.

Navedeno pomeni, da se zavarovalno razmerje ne more urediti drugače od pravil, določenih v zakonu.

Slika 3: Primer

Obligacijski zakonik natančno predpisuje postopek, ki ga mora zavarovalnica izvesti, če zavarovalec preneha s plačevanjem premije. Zavarovalnica v svojih zavarovalnih pogojih tega postopka ne more urediti drugače.

Vir: lastni.

Negotovost

Teoretiki uvrščajo zavarovalno pogodbo med tvegane (aleatorične) pogodbe, ki jim je skupno, da je zaveza ali vsaj trajanje zaveze odvisno od negotovega dejstva (alea). Pri zavarovalni pogodbi gre za tveganost v tem, ker nastopi zaveza zavarovalnice samo v primeru, če nastopi negotovo dejstvo (podrobneje v nadaljevanju – »zavarovalni primer«).

Pri zavarovalni pogodbi ni mogoče govoriti o načelu enake vrednosti dajatev, ki naj bi bila pri dvostranskih pogodbah prisotna z vidika vzajemnih dajatev. Pri zavarovalni pogodbi na eni strani plačuje zavarovalec določeno premijo, na drugi strani pa zavarovalnica med trajanjem zavarovalne pogodbe lahko ne bo plačala ničesar, lahko pa bo plačala dajatev, ki je v primerjavi z dajatvijo nasprotne pogodbene stranke (premijo) neprimerljivo višja.

Slika 4: Primer

Zavarovalec ima sklenjeno požarno zavarovanje za svojo hišo pri zavarovalnici, ki ji ves ta čas redno tudi plačuje premije. Ker zavarovalni primer v 15 letih ni nastal, zavarovalnica po sklenjeni pogodbi ves ta čas ni izplačala nobene dajatve.

Vir: lastni.

Vendar neenakost dajatve pri zavarovalni pogodbi obstaja zgolj strogo v materialnem (matematičnem) pomenu. Pri zavarovalni pogodbi se lahko kot »dajatev« zavarovalnice v širšem pomenu šteje zagotavljanje zavarovalnega kritja – kot obljuba zavarovalnice, da bo zavarovalnica plačala zavarovalnino, če med trajanjem zavarovanja nastane zavarovalni primer.

Na zavarovalno pogodbo lahko torej gledamo kot na pogodbo, pri kateri se zavarovalnica zaveže k dajanju zavarovalne zaščite, zavarovalec pa k plačilu te storitve zavarovalnice.

Osrednje poslanstvo vsake zavarovalne pogodbe je v tem, da v času njenega trajanja zavarovalnica zavarovancu zagotavlja zavarovalno zaščito. Zavarovalnica izpolni svojo dajatev v obliki izplačila zavarovalnine ali odškodnine samo, če v času trajanja zavarovanja pride do škodnega dogodka, ki z vidika sklenjene zavarovalne pogodbe predstavlja zavarovalni primer.

Tipska pogodba

Praviloma so zavarovalne pogodbe tipske pogodbe (pogodbe po pristopu, adhezijske pogodbe), kar je pogosto pri vseh pogodbah z razmeroma zapletenimi pogodbenimi razmerji, ki se množično sklepajo z istovrstno vsebino. Enako lahko zasledimo tudi pri bančnih, turističnih, posredovalnih in drugih pogodbah.

Pri zavarovalni pogodbi gre navadno za pogodbe na vnaprej natisnjenih obrazcih oziroma pogodbe, katerih sestavni del so tudi splošni pogoji, ki s podpisom pogodbe, ki se na njih sklicuje, postanejo njen sestavni del.

Slika 5: Primer

S podpisom zavarovalne pogodbe, ki se sklicuje tudi na splošne pogoje, izrazimo svoje strinjanje tudi z njimi, čeprav jih nismo posebej podpisovali in pregledovali. Splošni pogoji kljub navedenemu določajo vsebino zavarovalnega razmerja in so za obe stranki zavezujoči, čeprav jih je enostransko pripravila zavarovalnica.

Vir: lastni.

Zakonska določila varujejo pogodbeno stranko, ki ni vnaprej pripravila teh pogojev s pravilom, da se nejasna določila razlagajo v njeno korist. Tako določa tudi OZ v 83. členu: »Če je bila pogodba sklenjena po vnaprej natisnjeni vsebini ali je bila pogodba kako drugače pripravljena in predlagana od ene pogodbene stranke, je treba nejasna določila razlagati v korist druge stranke.«

Slika 6: Primer

Določilo v splošnih pogojih je nejasno, ker se ga lahko razume na dva načina – da zavarovalnica v takšnem primeru ne izplača zavarovalnine in tudi da zavarovalnica v takšnem primeru mora izplačati zavarovalnino. Nejasnost določila gre v breme zavarovalnice, zato bo morala v konkretnem primeru zavarovalnino izplačati.

Vir: lastni.

Načelo prepovedi obogatitve

Pomembno načelo pri zavarovalni pogodbi je načelo prepovedi obogatitve, ki je izrazito pri premoženjskih zavarovanjih. S premoženjskimi zavarovanji se namreč zagotavlja povrnitev škode, ki bi nastala v zavarovančevem premoženju, če bi nastal zavarovalni primer.

Iz zavarovalne pogodbe za premoženjsko zavarovanje zavarovanec nikoli ne more/sme prejeti več, kot je utrpel škode.

Smisel zavarovalne pogodbe ni v pridobivanju neke dodatne koristi, temveč v povrnitvi koristi, za katero je bil zavarovanec prikrajšan zaradi delovanja neke nevarnosti in s tem nastanka zavarovalnega primera.

Pri osebnih zavarovanjih (živiljenjska in nezgodna zavarovanja) pa ne moremo govoriti o povračilu škode in prepovedi obogatitve v takem pomenu, kot velja pri premoženjskih zavarovanjih, saj dajatev iz zavarovalne pogodbe v teh primerih predstavlja za zavarovanca oziroma njegove svojce le prispevek k blaženju položaja, v katerem so se znašli zaradi nastalega zavarovalnega primera.

2.3 Katere osebe nastopajo v zavarovalni pogodbi

OPIS:

Osrednji pravni vir zavarovalne pogodbe je Obligacijski zakonik (OZ).

obligacijski zakonik (OZ):

Opredeljuje zavarovalno pogodbo kot pogodbo, s katero se zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekemu tretjemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega (glej 923. člen OZ).

Iz definicije sta razvidni osrednji pogodbeni stranki zavarovalne pogodbe. To sta zavarovalnica in zavarovalec.

zavarovalnica:

Opravlja zavarovalne posle in s tem nastopa kot gospodarski subjekt, ki sklepa zavarovalne pogodbe in z njimi v času trajanja zavarovanja nudi zavarovalno zaščito. Starejši izraz za zavarovalnico je tudi »zavarovatelj«.

zavarovalec:

Je oseba, ki z namenom zagotovitve zavarovalne zaščite z zavarovalnico sklene zavarovalno pogodbo. Starejši izraz za zavarovalca je zato tudi »sklenitelj zavarovanja«.

Oseba, ki se poleg pogodbenih strank pojavlja pri zavarovalni pogodbi oziroma ima iz nje določene pravice in koristi, je zavarovanec. To je oseba, katere interes je z zavarovalno pogodbo zavarovan in je posledično praviloma tudi upravičena do zavarovalne zaščite, ki jo zagotavlja zavarovalnica.

Razlikovanje pri uporabi izraza »zavarovanec« in »zavarovalec« je zelo pomembno, čeprav uporaba obeh izrazov v praksi pogosto ni dosledna – najverjetneje zaradi tega, ker pri večini zavarovalnih pogodb zavarovalec nastopa hkrati tudi kot zavarovanec (nastopanje v obeh vlogah).

Že iz samega poimenovanja osebe je razvidna tudi vloga posamezne osebe v zavarovalnem razmerju, in sicer s pomočjo termina, ki je enkrat določen v aktivni obliki (kot zavarovaLEC – oseba, ki je aktivna in sklene zavarovalno pogodbo), in drugič v pasivni obliki (kot zavarovaNEC – kot oseba, ki je pasivna – z zavarovalno pogodbo je namreč zavarovan njen interes).

Zavarovanec in zavarovalec je največkrat kar ista oseba – ko zavarovalec sam zavaruje svoj interes zavarovanja in se tako pojavlja v obeh vlogah (npr. sklenem kasko zavarovanje za svoj avto).

Zavarovalec sklene običajno zavarovalno pogodbo v svojo korist, lahko pa jo sklene v svojem imenu in za tuj račun takrat, kadar zavaruje riziko, ki zadene koga tretjega.

Slika 7: Primer

Oče želi podariti sinu za rojstni dan požarno zavarovanje, zato sklene zavarovalno pogodbo za hišo svojega sina. Oče nastopa v vlogi zavarovalca kot osebe, ki je z zavarovalnico sklenila zavarovalno pogodbo in ki se ji je zavezala za plačevanje premije, sin kot lastnik hiše pa nastopa v vlogi zavarovanca kot osebe, katere premoženjski interes je zavarovan in ki bo v primeru nastanka zavarovalnega primera (npr. požar na hiši) od zavarovalnice prejela zavarovalnino.

Če oče sklene požarno zavarovanje za svojo hišo, nastopa v vlogi zavarovalca in zavarovanca (torej je to ista oseba, ki ima obe vlogi).

Vir: lastni.

Pri zavarovalni pogodbi gre lahko torej tudi za zavarovanje koristi tretjega, ne da bi bil tretji zavezan zavarovalni pogodbi. Tvrstni primeri so najpogostejši pri življenjskem zavarovanju.

Poleg zavarovanca ima tako lahko korist iz zavarovalne pogodbe tudi tretja oseba (npr. upravičenec v primeru smrti zavarovanca pri življenjskem zavarovanju ali pa oškodovanec, ki si pri zavarovanju odgovornosti z izplačano zavarovalnino poplača škodo, ki mu jo je povzročil zavarovanec kot povzročitelj).

Pri zavarovalni pogodbi pa se lahko pojavijo tudi te osebe:

plačnik premije:

Je oseba, ki jo zavarovalec ob sklenitvi zavarovanja označi kot osebo, ki bo namesto njega plačevala premijo.

Premijo je dolžan plačati zavarovalec, vendar pa je zavarovalnica dolžna sprejeti premijo od vsakogar, ki ima za to plačilo pravni interes – v primeru neplačevanja premije pa lahko zavarovalnica terja le zavarovalca kot svojega pogodbenega partnerja.

vinkulant:

Je oseba, v katere korist je zavarovalna polica vinkulirana.

vinkulacija zavarovalne police:

Je zastava bodoče in pogojne denarne terjatve, ki jo ima zavarovanec do zavarovalnice v zavarovanje terjatve, ki jo ima tretja oseba – vinkulant do zavarovanca. Z vinkulacijo tako vinkulant prejme v zavarovanje svoje denarne terjatve (ki jo ima do zavarovanca) v zastavo bodočo in pogojno denarno terjatev zavarovanca proti zavarovalnici. Pogojnost terjatve je vezana na (ne)nastanek zavarovalnega primera v času vinkulacije.

V primeru nastanka zavarovalnega primera mora zavarovalnica izplačilo zavarovalnine najprej ponuditi vinkulantu, in ne zavarovancu. V praksi je vinkulacija najpogostejša pri življenjskih in stanovanjskih zavarovanjih.

Kreditojemalec pri banki najame kredit za nakup nepremičnine. Pri zavarovalni pogodbi za požarno zavarovanje te nepremičnine je kot vinkulant navedena banka, to pomeni, da mora zavarovalnica ob nastopu zavarovalnega primera zavarovalnino najprej ponuditi banki (in ne zavarovancu). Ta si lahko z njo poplača morebitne zapadle terjatve, ki jih ima iz naslova sklenjene kreditne pogodbe do svojega kreditojemalca (zavarovanca).

Vir: lastni.

V praksi se kot vinkulanti največkrat pojavljajo banke. S tem varujejo svoje interese iz razmerja, ki ga imajo do svojega kreditojemalca. Zadnji se pri zavarovalni pogodbi pojavlja v vlogi zavarovanca.

Osebe, ki nastopajo v zavarovalnem razmerju:

- zavarovalnica,
- zavarovalec,
- zavarovanec,
- nekdo tretji (npr. oškodovanec pri zavarovanju odgovornosti ali upravičenec za primer smrti pri življenjskemu zavarovanju).

2.4 Kaj je »zavarovalni primer« pri zavarovalni pogodbi

OPIS:

Kot je bilo že navedeno, se z zavarovalno pogodbo zavarovalec zavezuje, da bo zavarovalnici plačal zavarovalno premijo ali prispevek, zavarovalnica pa se zavezuje, da bo, če se zgodi dogodek, ki pomeni zavarovalni primer, izplačala zavarovancu ali nekomu drugemu zavarovalnino ali odškodnino ali storila kaj drugega.

Iz zgornjega izhaja, da je pri zavarovalni pogodbi obveznost zavarovalnice pogojna. Ob sklenitvi se zavarovalnica zaveže k svoji obveznosti (dajatvi kot zavarovalnini ali odškodnini oziroma »storitvi kaj drugega«) pod odložnim pogojem – samo če nastane zavarovalni primer.

Dajatev zavarovalnice kot »storiti kaj drugega« se lahko na primer navezuje na asistenčna zavarovanja, pri katerih zavarovalnica organizira za zavarovanca, ki se znajde v težavah, določeno pomoč, lahko pa se navezuje tudi na zavarovanje odgovornosti, pri kateri zavarovalnica zaradi nastalega zavarovalnega primera ni nujno zavezana k dajatvi v obliki izplačila odškodnine oškodovancu, temveč je v primeru neutemeljenosti odškodninskega zahtevka zavezana k »storitvi« kot ponujanju pravne zaščite – obrambe zavarovanca pred oškodovancem. Ta od zavarovanca nekaj zahteva z odškodninskim zahtevkom, ki pa z vidika odškodninskega prava ni utemeljen, ker odškodninska obveznost zavarovanca ni nastala. Naloga zavarovalnice v takem primeru je, da obrani svojega zavarovanca pred takšnim neupravičenim odškodninskim zahtevkom, po potrebi tudi po sodni poti.

Kot je bilo že omenjeno pri prejšnjem glavnem področju, je riziko eden od najpomembnejših elementov zavarovalnega razmerja, saj brez tega elementa zavarovalna pogodba ne more obstajati. Uresničenje rizika je zavarovalni primer, dogodek, zaradi katerega nastane izpolnitvena dolžnost zavarovalnice. Navedeno velja samo za riziko, ki je kot tak opredeljen z zavarovalno pogodbo in s tem vključen v zavarovalno kritje.

zavarovalni primer:

Je torej uresničitev z zavarovalno pogodbo zajetega rizika, ki privede do gospodarske škode. Riziko se v razmerju do nastale škode pojavlja kot vzrok do posledice.

Zavarovalni primer predstavlja temeljno sestavino vsake zavarovalne pogodbe, saj je od njegovega (ne)nastopa odvisen razplet zavarovalnega razmerja.

Zavarovalni primer je tako vnaprej predviden dogodek, ob nastopu katerega pride zaradi uresnitve rizika do uresnitve zavarovane nevarnosti pri zavarovanju premoženja ali oseb.

riziko:

Je vsota možnosti za nastanek bodočega negotovega dogodka, ki grozi s škodo premoženju ali poškodovanjem oseb. Z nastankom zavarovalnega primera sočasno preneha riziko.

Zavarovalni primer je zato najpomembnejše dejstvo zavarovalne pogodbe, še posebno s stališča zavarovalnice, saj je od njegovega (ne)nastopa odvisna (ne)vzpostavitev njene osrednje pogodbene obveznosti.

Z nastopom zavarovalnega primera nastane obveznost zavarovalnice, da zavarovancu povrne škodo, ki je nastala z zavarovalnim primerom (pri premoženjskih zavarovanjih), oziroma da izplača dogovorjeno vsoto kot povračilo iz zavarovanja (pri osebnih zavarovanjih).

Slika 9: Primer

V zavarovalni pogodbi je določena zavarovana nevarnost požara – nevarnost, da pogori hiša zavarovanca (riziko). Če v času trajanja zavarovanja hiša zavarovanca tudi v resnici pogori, lahko govorimo o uresnitvi zavarovane nevarnosti (rizika) in s tem o nastanku zavarovalnega primera (hiša je pogorela). Zaradi nastanka zavarovalnega primera nastane obveznost zavarovalnice.

Vir: lastni.

Natančnejša opredelitev, kaj bo s stališča posamezne pogodbe štel za »nevarnostni dogodek« in posledično za »zavarovalni primer«, je tako prepuščeno pogodbeni avtonomiji strank zavarovalne pogodbe, ki se v praksi največkrat izčrpa z enostransko vsebinsko opredelitvijo v splošnih pogojih, ki jih vnaprej pripravi zavarovalnica (splošni oziroma zavarovalni pogoji pravzaprav predstavljajo »zavarovalni produkt« zavarovalnice, ki ga zavarovalnica ponuja na trgu).

Če dogodek, glede na katerega se sklene zavarovanje (zavarovalni primer), ni bodoč, negotov ali neodvisen od izključne volje pogodbenikov, zavarovalna pogodba ne more obstajati (npr. kasko zavarujem avto, ki mi je bil prejšnji dan že ukraden).

Zavarovalna pogodba je namreč nična, če je tedaj, ko je bila sklenjena, zavarovalni primer že nastal, če je bil že v nastajanju ali je bilo gotovo, da bo nastal, ali če je tedaj že prenehala možnost, da bi nastal.

Osrednje pravilo v zavarovalnem pravu je, da škoda, ki jo namerno povzroči zavarovanec, ne more biti predmet zavarovalne pogodbe. Zavarovanje namerno povzročene škode bi pomenilo

izigravanje bistva zavarovanja in bi bilo v nasprotju z javnim redom.

OZ določa, da če zavarovalec, zavarovanec ali upravičenec povzroči zavarovalni primer namenoma ali s prevaro, zavarovalnica ni zavezana za nikakršne dajatve, nasprotno pogodbeno določilo pa je nično (glej 944. člen OZ). Takšno ravnanje lahko predstavlja tudi kaznivo dejanje, zaradi katerega se zavarovalec, zavarovanec ali upravičenec lahko znajde v kazenskem postopku.

Slika 10: Primer

Zavarovanec ima staro hišo, ki je nikakor ne more prodati, zato se odloči, da bo hišo zažgal in zahteval zavarovalnino od zavarovalnice. Z vidika sklenjene zavarovalne pogodbe obveznost zavarovalnice zaradi namena zavarovanca ne nastane. Poleg navedenega pa ima lahko ravnanje zavarovanca tudi znake kaznivega dejanja.

Vir: lastni.

Za razliko od namena pa je zavarovalno kritje podano za primer, če zavarovanec škodo povzroči iz malomarnosti.

Slika 11: Primer

Požar v kuhinji, ki nastane, ker je zavarovanec pozabil izključiti štedilnik.

Vir: lastni.

Zavarovalno kritje je prav tako podano, če zavarovalni primer namenoma povzroči tretja oseba.

Slika 12: Primer

Piroman zažge hišo zavarovanca. Zavarovalni primer z vidika sklenjenega požarnega zavarovanja nastane, saj ga ni namenoma povzročil zavarovanec, temveč ga je namenoma povzročila tretja oseba. Zavarovalnica izplača zavarovalnino zavarovancu. Vendar pa bo na podlagi zakonskih določil zavarovalnica v tem primeru lahko zahtevala povračilo izplačanega zneska od piromana, ker vstopi v pravice zavarovanca (Če zavarovanec ne bi imel sklenjenega zavarovanja, bi povračilo škode namreč sam zahteval od piromana, ker pa je zavarovalnica zavarovancu to škodo že poplačala, preide zahtevek zavarovanca na zavarovalnico.).

Vir: lastni.

2.5 Kaj so zavarovalni pogoji

OPIS:

Določitev obsega zavarovalnega kritja je pomembna sestavina zavarovalne zaščite in s tem zavarovalnega razmerja, saj opredeljuje njune meje. Zavarovalno kritje je okvir vseh možnosti za nastanek zavarovalnega primera.

Obseg zavarovalnega kritja določa segment zavarovalno upoštevni nevarnostnih dogodkov in segment zavarovalno upoštevni posledično nastalih škod, ki lahko predstavljajo zavarovalni primer.

Če nevarnostni dogodek kot tak ni opredeljen v okviru zavarovalnega kritja, je zavarovalno neupoštevten in posledično ne vzpostavlja nikakršne obveznosti zavarovalnice, ki bi izhajala iz zavarovalne pogodbe, saj zaradi njega zavarovalni primer ne nastopi.

Kateri so tisti nevarnostni dogodki, ki so opredeljeni v zavarovalnem kritju, je določeno z zavarovalnimi pogoji – splošnimi in posebnimi pogoji ter dodatnimi klavzulami. V praksi jih imenujemo tudi »drobni tisk«, čeprav je to pravzaprav najpomembnejša prvina zavarovalnega razmerja, saj je v njih navsezadnje opredeljeno, kdaj nastane zavarovalni primer in s tem obveznost zavarovalnice in kdaj ne.

Ti zavarovalni pogoji določajo obsega zavarovalnega kritja in predstavljajo pogodbeno določila zavarovalne pogodbe, ki jih v praksi že vnaprej določi zavarovalnica v sklopu »zavarovalnega produkta«, ki ga ponuja na trgu.

V praksi zavarovalec, ko sklepa zavarovalno pogodbo, vsebino teh zavarovalnih pogojev ne more določati oziroma spreminjati sam. Zavarovalnica v svojem zavarovalnem produktu določi okvire zavarovalnega kritja, zavarovalec pa se odloči, ali mu takšen zavarovalni produkt ustreza ali ne.

2.6 Katere so medsebojne dajatve iz zavarovalne pogodbe

OPIS:

Osrednji medsebojni dajatvi v zavarovalni pogodbi sta premija na strani zavarovalca in zavarovalnina (odškodnina/»storitev nekaj drugega«) na strani zavarovalnice.

Premija

Zavarovalčeva osrednja dajatev iz sklenjene zavarovalne pogodbe je plačilo premije kot cene za storitev zavarovalnice – za nudenje gospodarske varnosti v pogodbeno dogovorjenem obsegu (višina zavarovalnega kritja, trajanje idr.).

Plačilo premije lahko pomembno vpliva tudi na zavarovalno kritje – lahko vpliva na dejanski začetek zavarovalnega kritja pa tudi na njegovo predčasno prenehanje.

Zavarovalec in zavarovalnica se lahko dogovorita, da je treba plačati premijo ob sklenitvi pogodbe. V tem primeru plačilo (prve) premije že po samem zakonu vpliva na začetek zavarovalnega kritja. Zavarovalno kritje začne namreč v tem primeru veljati šele naslednji dan po vplačilu premije. Če premija ni plačana, zavarovalnica kljub sklenjeni zavarovalni pogodbi nima obveznosti, zavarovalčeva obveznost po plačilu premije pa ostaja. Če pa se zavarovalec in zavarovalnica dogovorita, da je treba plačati premijo po sklenitvi pogodbe, se začne zavarovalno kritje tako, kot je določeno v pogodbi (neplačilo prve premije ne vpliva na začetek zavarovalnega kritja).

V pogodbi za kasko zavarovanje avtomobila je vsebovana posebna klavzula, ki določa, da začne zavarovalno kritje veljati šele s plačilom prve premije. Ker je dogovorjeno, da je treba premijo plačati ob sklenitvi zavarovalne pogodbe, plačilo prve premije pa s tem vpliva na zavarovalno kritje, s sklenitvijo pogodbe tako še ne nastane obveznost zavarovalnice, da plača zavarovalnino tudi za škodni primer, ki je nastal pred plačilom prve premije (prvega obroka). Če torej prvi obrok premije ni plačan, zavarovalni primer ne nastane, zavarovalnica pa iz sklenjenega kasko zavarovanja ni dolžna zavarovancu plačati zavarovalnine. Če zavarovalec prvo premijo plača z zamudo, ima zagotovljeno zavarovalno kritje šele od naslednjega dne po plačilu premije.

Vir: lastni.

V primeru neplačevanja premije (ko se je premija plačevala, pa je zavarovalec nato s plačevanjem prenehal) pa pravne posledice ne nastanejo samodejno, temveč jih mora doseči zavarovalnica s posebnim postopkom, ki je natančno opredeljen v zakonu s prisilnimi določbami.

Pravne posledice (mirovanje kritja oziroma predčasni razdor zavarovalne pogodbe zaradi neplačila premije) zavarovalnica doseže s pošiljanjem priporočenega pisma zavarovalcu, v katerem ga mora opozoriti, da zapadle premije niso plačane in da jih mora poravnati v roku 30 dni od vročitve tega pisma, sicer po izteku tega roka nastanejo pravne posledice in zavarovalna pogodba ne bo več zagotavljala zavarovalnega kritja.

Prej navedeno pa ne velja tudi za življenjska in zdravstvena zavarovanja. Pri življenjskih zavarovanjih za razliko od premoženjskih zavarovanj zavarovalnica namreč neplačane premije nima pravice sodno izterjati. Ob ugotovljenem neplačevanju mora zavarovalnica pri življenjskih zavarovanjih zavarovalca, podobno kot pri premoženjskih zavarovanjih, obvestiti s priporočenim pismom, pri čemer nastopijo pravne posledice v roku, kot ga lahko določi zavarovalnica sama, vendar pa ta rok ne sme biti krajši od meseca dni od dneva vročitve priporočenega pisma zavarovalcu. Če zavarovalec v tem roku ne plača svojih obveznosti, začnejo veljati pravne posledice.

Pravne posledice se razlikujejo glede na to, ali so bile do tega roka plačane vsaj tri letne premije ali ne. Če so bile vsaj tri letne premije plačane, zavarovalnica zavarovalcu izjavi, da zmanjšuje zavarovalno vsoto na odkupno vrednost zavarovanja. Če vsaj tri letne premije niso bile plačane, zavarovalnica lahko razdre zavarovalno pogodbo, s tem da zavarovalcu izjavi, da odstopa od pogodbe.

Zavarovalnina in zavarovalna vsota

Osrednja dajatev zavarovalnice pa je za razliko od dajatve zavarovalca negotova in odvisna od nastanka zavarovalnega primera v času trajanja zavarovalnega kritja. Ta negotovost dajatve zavarovalnice, kot smo že omenili, je bistvo vsake zavarovalne pogodbe. Če bi bila tudi dajatev zavarovalnice gotova, zavarovalna pogodba ne bi mogla obstajati.

Dajatev zavarovalnice iz zavarovalne pogodbe je »zavarovalnina«. Starejši pojem za dajatev zavarovalnice je »odškodnina«, vendar je v primerjavi z »zavarovalnino« manj ustrezna, saj dajatev zavarovalnice izhaja iz pogodbenega razmerja, ne pa iz odškodninskega, pri čemer bi bila zavarovalnica kot povzročiteljica škode zavezana k izpolnitvi odškodninske obveznosti – »odškodnine«.

Uporaba izraza »odškodnina« je primerna le pri zavarovanju odgovornosti, pri katerem zavarovalnica z »zavarovalnino« v resnici plača oškodovancu »odškodnino«.

zavarovalnina:

Je dajatev, ki prispe v plačilo, ko se izpolnijo pogoji zavarovalne pogodbe, za katere je nasprotna stranka plačevala svoje dajatve, premije. Zavarovalnina se pri zavarovalnih pogodbah odmerja tudi v odvisnosti od zavarovalnih vsot, ki pri zavarovalni pogodbi predstavljajo maksimalno obveznost zavarovalnice.

Pri premoženjskih zavarovanjih se zavarovalnina odmerja v odvisnosti od škode, ki jo je utrpel zavarovanec, višina zavarovalnine pa je omejena z višino zavarovalne vsote (zaradi tega se premoženjska zavarovanja imenujejo tudi škodna zavarovanja). Pri osebnih zavarovanjih se ne ugotavlja škoda v takem pomenu kot pri premoženjskih zavarovanjih, temveč se izplača dogovorjena zavarovalnina (največ v višini zavarovalne vsote), ko so izpolnjeni določeni pogoji za to (zaradi tega se osebna zavarovanja imenujejo tudi vsotna zavarovanja).

Osrednje obveznosti pogodbenih strank iz zavarovalne pogodbe

Zavarovalec:

obveznost plačila premije

Zavarovalnica:

obveznost plačila zavarovalnine (npr. pri požarnem zavarovanju) ali
obveznost plačila odškodnine (npr. pri zavarovanju avtomobilske odgovornosti) ali
obveznost storitve kaj drugega (npr. pri zavarovanju stanovanjske asistence).

2.7 Kaj je polica

OPIS:

zavarovalna polica ali krajše »polica«:

Predstavlja listino (dokaz), ki potrjuje, da je pri zavarovalnici sklenjena zavarovalna pogodba.

Zavarovalna pogodba in polica ni isto. O zavarovalni pogodbi govorimo v abstraktnem pomenu – kot o doseženem sporazumu (sklenjenem pravnem poslu) med zavarovalnico in zavarovalcem o bistvenih sestavinah medsebojnega zavarovalnega razmerja.

O polici pa govorimo kot o listini (npr. dokazilo na papirju), ki potrjuje obstoj omenjenega sporazuma med zavarovalnico in zavarovalcem.

V polici morajo biti navedeni vsi podatki, ki omogočajo sklenitev zavarovalne pogodbe – pogodba je namreč lahko sklenjena tudi s samim podpisom police obeh pogodbenih strank – zavarovalca in zavarovalnice.

V polici so navedeni:

- podatki o pogodbenih strankah (zavarovalca in zavarovalnice);
- zavarovana stvar (predmet zavarovanja) oziroma zavarovana oseba;
- nevarnost (riziko), ki jo zajema zavarovanje;
- trajanje zavarovanja in doba kritja;
- zavarovalna vsota ali določilo, da je zavarovanje neomejeno;
- višina zavarovalne premija ali prispevka;
- dan, ko je bila izdana polica;
- podpisa pogodbenih strank;
- na polici življenjskega zavarovanja sta zapisana tudi ime in priimek osebe, na katere življenje se nanaša zavarovanje, ter tudi dogodek ali rok, od katerega je odvisen nastanek pravice zahtevati izplačilo zavarovalne vsote.

Ker splošni in posebni zavarovalni pogoji predstavljajo sestavni del zavarovalne pogodbe, je zavarovalnica ob sklenitvi zavarovalne pogodbe dolžna na to posebej opozoriti zavarovalca (s posebno klavzulo na polici) in mu izročiti besedilo. Besedilo zavarovalnih pogojev je lahko tudi natisnjeno že na sami polici.

V primeru razlikovanja ali neujemanja besedila splošnih ali posebnih pogojev in določil iz police je določeno pravilo, da se prednostno vedno upošteva tisto besedilo, ki je napisano na polici. Če se besedilo na polici, ki je natisnjeno, in tisto, ki je napisano v rokopisu, ne ujemata, se upošteva zadnje.

Izstavitev police ni nujna – v zavarovalnih pogojih so lahko določeni tudi primeri, pri katerih nastane pogodbeno razmerje iz zavarovanja s samim plačilom premije.

Slika 14: Primer

Zavarovalnica pošlje svojo ponudbo za nezgodno zavarovanje študentov, ki že vsebuje položnico. Ponudba vsebuje določilo, da je zavarovanje sklenjeno, ko je premija plačana, zavarovalno kritje pa začne veljati z naslednjim dnem po plačilu premije.

S tem ko študent plača premijo po navedeni ponudbi, je nezgodno zavarovan, čeprav od zavarovalnice ne bo prejel nobene police – status zavarovanca dokazuje študent z dokazilom, da je bila premija po ponudbi zavarovalnice plačana, s čimer je bilo zavarovanje sklenjeno.

Vir: lastni.

2.8 Kako sklenemo zavarovalno pogodbo

OPIS:

Zavarovalna pogodba je sklenjena, ko pogodbenika podpišeta polico ali potrdilo o kritju.

Zavarovalna pogodba se lahko sklene tudi na podlagi izstavitve ponudbe ene pogodbene stranke drugi. Če nasprotna stranka ponudbo sprejme (se strinja z njeno vsebino), je zavarovalna pogodba sklenjena.

Zavarovalna pogodba je torej lahko sklenjena na več načinov.

Pogodbeno razmerje se lahko vzpostavi:

- s podpisom police;
- s podpisom potrdila o kritju, ki začasno nadomešča polico;
- s sprejemom pisne ponudbe zavarovalnice zavarovalcu;
- s sprejemom (lahko tudi molče) pisne ponudbe zavarovalca zavarovalnici;
- v nekaterih primerih s samim plačilom zavarovalne premije.

V posameznih primerih se lahko zavarovalno razmerje oblikuje povsem individualno glede na posebne potrebe posameznih zavarovancev ali skupini teh. V takih primerih je zavarovalna pogodba sklenjena s podpisom take individualno zapisane pogodbe, ki vsebuje vse sestavine zavarovalnega razmerja, tako da jo sklenejo vse tri pogodbene stranke.

Za primer, ko zavarovalec naslovi svojo pisno ponudbo zavarovalnici, so določena posebna pravila.

Pisna ponudba zavarovalca zavarovalnici za sklenitev zavarovalne pogodbe veže zavarovalca, če ni določil krajšega roka, osem dni od dneva, ko je ponudba prispela k zavarovalnici. Če je v zvezi z zavarovanjem, na katero se glasi ponudba zavarovalca, potreben zdravniški pregled, je ta rok daljši – trideset dni (npr. pri nezgodnem ali življenjskem zavarovanju, ko je odločitev o tem, ali bo zavarovalnica pogodbo sklenila ali ne, in pod kakšnimi pogoji, odvisna od telesnih in zdravstvenih značilnosti zavarovanca).

Za primer, ko zavarovalec pošlje svojo ponudbo zavarovalnici, je določeno posebno pravilo: če namreč zavarovalnica v prej omenjenih rokih zavarovalcu ne odgovori, da se z njegovo ponudbo ne strinja, se šteje, da je zavarovalnica ponudbo sprejela in da je s tem zavarovalna pogodba sklenjena.

Pogoj za navedeno je, da se ponudba zavarovalca zavarovalnici ne odmika od pogojev, po katerih sklepa predlagano zavarovanje. V tem primeru šteje zavarovalna pogodba za sklenjeno z dnem, ko je ponudba prispela k zavarovalnici.

Pravilo predstavlja odstop od splošnih pravil obligacijskega prava – praviloma namreč molk prejemnika ponudbe (pri drugih pravnih poslih) ne pomeni tudi strinjanja in sprejema ponudbe. Takšno pravilo je pri zavarovalni pogodbi določeno v korist zavarovalca, da ta ni v negotovosti glede veljavnosti zavarovalne pogodbe, če zavarovalnica na njegovo ponudbo ne odgovori.

2.9 Kakšne so pravice in obveznosti pogodbenih strank

OPIS:

Obveznosti ZAVAROVALCA so:

OB SKLEPANJU ZAVAROVALNE POGODBE:

- **prijava okoliščin, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti**

Osrednja obveznost zavarovalca ob sklepanju zavarovalne pogodbe je, da prijavi okoliščine, ki so za zavarovalnico pomembne za oceno nevarnosti. Prijavljene okoliščine o nevarnosti so za zavarovalnico temeljnega pomena, saj se zavarovalnica na podlagi teh odloči, ali bo z zavarovalcem sklenila pogodbo ali ne oziroma pod kakšnimi pogoji. Z oceno nevarnosti zavarovalnica določi tudi višino premije, za katero je pripravljena določeno dobo to nevarnost prevzeti.

Katere so za zavarovalnico nevarnostne okoliščine, bo v praksi največkrat razvidno iz vprašalnikov, ki jih mora zavarovalec izpolniti ob sklepanju zavarovalne pogodbe. Okoliščine mora zavarovalec z izpolnjevanjem vprašalnika prijaviti v celoti in po resnici.

Zavarovalec je dolžan ob sklenitvi pogodbe prijaviti zavarovalnici vse okoliščine, ki so pomembne za ocenitev nevarnosti in so mu znane ali mu niso mogle ostati neznane.

Če zavarovalec to obveznost krši namenoma, gre za prevaro. Pogodba je izpodbojna, obstaja tudi odškodninska odgovornost. Če zavarovalec neresnično prijavi ali opusti dolžno obvestilo in svojo obveznost krši nenamenoma, pa gre za zmoto. V tem primeru lahko zavarovalnica po svoji izbiri v enem mesecu od dneva, ko je izvedela za neresničnost ali nepopolnost prijave, odstopi od pogodbe ali predlaga zvišanje premije v sorazmerju z večjo nevarnostjo.

Slika 15: Primer

Zavarovalec ob sklepanju pogodbe nenamenoma zamolči zavarovalnici, da se avtomobil, za katerega sklepa kasko zavarovanje, uporablja tudi za izvajanje taksi službe, kar sicer za zavarovalnico pomeni dodano nevarnostno okoliščino in temu ustrezno višjo premijo. Ko zavarovalnica navedeno ugotovi, lahko od zavarovalca zahteva povišanje premije – če se zavarovalec s povišanjem premije zaradi izvajanja taksi službe ne strinja, se zavarovalna pogodba razdre.

Vir: lastni.

V ČASU TRAJANJA ZAVAROVALNE POGODBE:

- **plačevanje premije**

Zavarovalec je dolžan zavarovalnici plačevati ceno za zavarovalno zaščito – premijo. Zavarovalnica mora sprejeti plačilo premije tudi od vsakogar, ki ima za to plačilo pravni interes, vendar pa lahko zahteva plačilo premije samo od svojega pogodbenega partnerja, ki se je k plačilu s pogodbo zavezal (zavarovalca).

Premijo mora zavarovalec plačevati v dogovorjenih rokih. Če je določeno, da jo mora plačati naenkrat, se plača ob sklenitvi pogodbe.

- **obveščanje zavarovalnice o spremembah nevarnosti**

Pri premoženjskem zavarovanju je zavarovalec dolžan obvestiti zavarovalnico o vsaki spremembi okoliščin, ki utegne biti pomembna za ocenitev nevarnosti. Pri osebnem zavarovanju (življenjska in nezgodna zavarovanja) je to zavarovalec dolžan storiti samo, če je postala nevarnost večja zaradi tega, ker je zavarovana oseba spremenila delo.

Slika 16: Primer

Dodatno k prejšnjemu primeru:

Če se je kasko zavarovano vozilo v času trajanja zavarovanja začelo uporabljati tudi za izvajanje taksi službe, mora zavarovalec o tem obvestiti zavarovalnico.

Vir: lastni.

V praksi to pomeni, da mora zavarovalec javiti zavarovalnici predvsem spremembo tistih okoliščin, ki jih je ob sklepanju zavarovalne pogodbe zapisal v vprašalnik za oceno rizika. S stališča zavarovalnice je zadnje pomembno predvsem, če spremenjena nevarnost pomeni povečan riziko in s tem povečano možnost za nastanek zavarovalnega primera.

Zavarovalnico mora zavarovalec nemudoma obvestiti o večji nevarnosti, če se je nevarnost povečala s kakšnim njegovim ravnanjem; če pa se je nevarnost povečala brez njegovega sodelovanja, jo mora obvestiti v štirinajstih dneh, odkar je izvedel za to.

Na podlagi obvestitve o spremembi nevarnosti ima zavarovalnica dve možnosti:

- odstop od pogodbe – če je povečanje nevarnosti tolikšno, da zavarovalnica ne bi sklenila pogodbe, če bi bilo tako stanje takrat, ko je bila sklenjena;
- zvišanje premije – če je povečanje nevarnosti tolikšno, da bi zavarovalnica sklenila pogodbo samo proti večji premiji, če bi bilo tako stanje takrat, ko je bila sklenjena, lahko predlaga zavarovalcu novo višino premije. Če zavarovalec ne privoli v novo višino premije v štirinajstih dneh, ko prejme tak predlog, preneha veljati pogodba po samem zakonu.

Če nastane zavarovalni primer, preden je bila zavarovalnica obveščena o povečanju nevarnosti, ali potem, ko je bila o tem obveščena, vendar prej, preden je odstopila od pogodbe ali se z zavarovalcem sporazumela o povečanju premije, se zavarovalnina zmanjša v sorazmerju med plačanimi premijami in premijami, ki bi morale biti plačane glede na povečano nevarnost.

Če pa se je po sklenitvi zavarovalne pogodbe zmanjšala nevarnost, ima zavarovalec pravico zahtevati ustrezno zmanjšanje premije šteto od dneva, ko je o zmanjšanju obvestil zavarovalnico. Če zavarovalnica ne privoli v zmanjšanje premije, lahko zavarovalec odstopi od pogodbe.

- **preventivno delovanje za preprečitev nastanka zavarovalnega primera**

Pri premoženjskih zavarovanjih je zavarovalec (zavarovanec) dolžan izpeljati predpisane, dogovorjene in vse druge ukrepe, ki so potrebni za to, da se prepreči nastanek zavarovalnega primera.

Dolžnost zavarovalca (zavarovanca) je tudi, da se drži navodil zavarovalnice, ki mu jih v zvezi z zavarovano nevarnostjo zavarovalnica pošlje v času trajanja zavarovalne pogodbe (npr. preventivni ukrepi).

Če zavarovanec ne izpolni svoje obveznosti preprečevanja zavarovalnega primera in za to nima opravičila, se obveznost zavarovalnice zmanjša za toliko, za kolikor je zaradi tega nastala večja škoda.

OB NASTANKU ZAVAROVALNEGA PRIMERA

- **obvestitev zavarovalnice o nastalem zavarovalnem primeru**

Zavarovalec mora zavarovalnico, razen pri življenjskem in zdravstvenem zavarovanju, obvestiti o nastalem zavarovalnem primeru najpozneje v treh dneh od dneva, ko izve zanj.

Rok za obvestitev zavarovalnice je instrukcijski in ni prekluzivne narave. To pomeni, da po preteku tega roka ne pride do izgube zahtevka iz zavarovalne pogodbe – zavarovalnica zahtevka ne more zavrniti z utemeljitvijo, da prijava ni bila izpeljana v treh dneh. Če zavarovalec svoje obveznosti ne izpolni v določenem času, pa mora zavarovalnici povrniti morebitno škodo, ki jo ima ta zaradi tega.

- **reševanje ob nastanku zavarovalnega primera**

Pri premoženjskih zavarovanjih mora zavarovalec (zavarovanec) ob nastanku zavarovalnega primera ukreniti vse, kar je v njegovih močeh, da omeji škodljive posledice.

Slika 17: Primer

Če začne goreti na štedilniku v kuhinji zavarovančeve hiše, zavarovanec ne sme zgolj rešiti zavarovalnih polic za požarno zavarovanje in iz sosedove hiše opazovati napredovanje požara, temveč si mora prizadevati za omejevanje posledic škode: požar mora poskusiti pogasiti sam, če to ni mogoče, pa mora obvezno aktivirati pristojne službe – gasilce.

Vir: lastni.

Če zavarovanec ne izpolni svoje obveznosti reševanja in za to nima opravičila, se obveznost zavarovalnice zmanjša za toliko, za kolikor je zaradi tega nastala večja škoda.

Zavarovanec pri premoženjskih zavarovanjih brez posebnega dogovora z zavarovalnico nima pravice, da bi po nastanku zavarovalnega primera prepustil zavarovalnici poškodovano zavarovano stvar in zahteval od nje izplačilo zavarovalnine v višini cele zavarovalne vsote.

Slika 18: Primer

Zavarovanec nima pravice od zavarovalnice zahtevati, da mu izplača celotno zavarovalnino in da ne upošteva »rešenih delov« ter obdrži v prometni nesreči poškodovano vozilo.

Vir: lastni

Obveznosti ZAVAROVALNICE so:

- **obveznost sklenitve zavarovalne pogodbe v nekaterih primerih**

Praviloma zavarovalnica, tako kot drugi udeleženci obligacijskih razmerjih, svobodno izbira, ali bo z določeno osebo sklenila zavarovalno pogodbo ali ne. Vendar pa je za zavarovalnico v nekaterih primerih z zakonom določeno, da mora skleniti zavarovalno pogodbo določene vrste (kontrahirna dolžnost). Gre za izjemo od načela dispozitivnosti zaradi splošnega interesa predvsem na področju nekaterih obveznih zavarovanj. Tak primer so zavarovanja po Zakonu o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP; Uradni list RS, št. 93/07 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 4/16, 33/16 – PZ-F, 41/17 – PZ-G, 72/18), pri katerih zavarovalnica mora skleniti tovrstno pogodbo z vsakim, ki to želi (obvezno avtomobilsko zavarovanje – AO zavarovanje).

- **izplačilo zavarovalnine (odškodnine ali dogovorjene vsote)**

Osrednja obveznost zavarovalnice iz zavarovalne pogodbe je, da v primeru nastanka zavarovalnega primera izplača zavarovalnino (odškodnino ali dogovorjeno vsoto). Pri zavarovanjih, pri katerih je dogovorjeno, da mora zavarovalnica v zavarovalnem primeru storiti nekaj drugega, mora zavarovalnica nekaj storiti (npr. pri asistenčnih zavarovanjih organizirati pomoč zavarovancu, ki se znajde v težavah).

Če nastane zavarovalni primer, mora zavarovalnica izplačati zavarovalnino ali odškodnino v dogovorjenem roku, ki ne sme biti daljši kot štirinajst dni, šteto od dneva, ko je dobila obvestilo, da je zavarovalni primer nastal.

Če je za ugotovitev obstoja obveznosti zavarovalnice ali njenega zneska potreben določen čas, začne teči ta rok od dneva, ko sta bila ugotovljena obstoj in znesek njene obveznosti. Če znesek obveznosti zavarovalnice v tem roku ni ugotovljen, mora zavarovalnica upravičencu na njegovo zahtevo izplačati nesporni del svoje obveznosti kot predujem.

- **povrnitev stroškov v primeru reševanja ob nastanku zavarovalnega primera**

Pri premoženjskih zavarovanjih mora zavarovalnica povrniti stroške, izgube in drugo škodo, povzročeno z razumnim poskusom, da bi se odvrnila neposredna nevarnost za nastanek zavarovalnega primera, ter s poskusom, da bi se omejile njegove škodljive posledice, in sicer tudi tedaj, če so bili ti poskusi neuspešni.

Slika 19: Primer

Ob nastanku požara je bil pri poskusu gašenja požara uporabljen tudi gasilni aparat gostinskega lokala v bližini gorečega objekta. Zavarovalnica je na zahtevo dolžna povrniti stroške, nastale zaradi izpraznitve gasilnega aparata.

Vir: lastni.

2.10 Kako je s trajanjem in prenehanjem zavarovalne pogodbe

OPIS:

Zavarovalne pogodbe glede na čas trajanja lahko uvrstimo v več skupin. Uvrščanje v različne skupine je predvsem pomembno z vidika zakonske možnosti odpovedi takih pogodb.

- **Zavarovanja z določenim rokom trajanja:**
 - kratkoročna s trajanjem manj od enega leta,
 - letna zavarovanja ter
 - večletna zavarovanja s trajanjem več kot eno leto;
- **zavarovanja z določenim rokom trajanja z možnostjo, da se pogodba podaljšuje za enako časovno obdobje, če stranki pred zapadlostjo premije, ki je določena v zavarovalnih pogojih, ne odpovesta pogodbe;**
- **zavarovanja brez določenega roka trajanja (permanentna zavarovanja);**
- **zavarovanja s trajanjem, ki je prilagojeno trajanju rizika glede na njegovo naravo.**

Praviloma zavarovalna pogodba traja toliko časa, za kolikor je bila sklenjena.

Za primer odpovedi zavarovalnih pogodb so določeni roki, ki se razlikujejo glede na vrsto zavarovalne pogodbe glede na trajanje. Pri zavarovalni pogodbi z zavarovanjem brez določenega roka trajanja (permanentna zavarovanja) ter zavarovanjem z določenim rokom trajanja z možnostjo, da se pogodba podaljšuje za enako časovno obdobje, če stranki pred zapadlostjo premije, ki je določena v zavarovalnih pogojih, ne odpovesta pogodbe, sme vsaka stranka od zavarovalne pogodbe odstopiti z dnem zapadlosti premije, le da mora o tem pisno obvestiti drugo stranko najmanj tri mesece pred zapadlostjo premije.

Pri zavarovalnih pogodbah, s katerimi je zavarovanje sklenjeno za več kot tri leta, sme po preteku tega časa vsaka stranka z odpovednim rokom šestih mesecev odstopiti od pogodbe, le da to pisno sporoči drugi stranki.

Zakonske določbe glede odpovedi so kogentne (prisilne) narave, ne veljajo pa za življenjsko in zdravstveno zavarovanje.

Zavarovalna pogodba pa preneha v tehle primerih:

- **potek časa**
Zavarovalna pogodba načeloma velja za čas, za katerega je bila sklenjena. Pogodba preneha z dnem izteka, kot je bilo dogovorjeno med pogodbenima strankama. To je primer »rednega« prenehanja zavarovalne pogodbe.
- **odpoved zavarovalne pogodbe**
Zavarovalna pogodba predčasno preneha, če jo odpove katera koli od pogodbenih strank. Pogodba in zakon določata roke, v katerih lahko pogodbene stranke zavarovalno pogodbo predčasno odpovedo.

- **kršitve zavarovalne pogodbe**

Zavarovalna pogodba lahko preneha tudi v primeru kršitev obveznosti pogodbenih strank. Neplačevanje premije pomeni, da zavarovalec krši pogodbo, zato lahko zaradi tega zavarovalnica zavarovalno pogodbo predčasno odpove.

- **povišanje nevarnosti**

Zaradi povečanja nevarnosti se zavarovalna pogodba lahko predčasno odpove, predvsem tedaj, ko zaradi povečanja nevarnosti zavarovalnica predlaga višjo premijo, ki ustreza povečanemu riziku, zavarovalec pa se s predlogom ne strinja.

- **uničenje predmeta**

Če se zavarovana stvar ali stvar, v zvezi z rabo katere je bilo sklenjeno zavarovanje pred odgovornostjo, uniči v zavarovalni dobi zaradi kakšnega dogodka, ki ni bil predviden v polici, pogodba poslej neha veljati in mora zavarovalnica zavarovalcu vrniti del premije, sorazmeren preostalemu času.

- **stečaj pogodbene stranke**

Če pride zavarovalec v stečaj, se zavarovanje nadaljuje, vendar ima vsaka stranka pravico odstopiti od pogodbe v treh mesecih od dneva, ko je bil uveden stečaj. Tedaj gre v stečajno maso zavarovalca del plačane premije, ki ustreza preostalemu času zavarovanja.

3. Premoženska in osebna zavarovanja

UVOD:

Osrednje razlikovanje med zavarovanji z vidika namena dajatve iz zavarovanja je razlikovanje med premoženskimi in osebnimi zavarovanji. Obe vrsti zavarovanja sta namenjeni zaščiti oseb pred finančnimi izgubami, vendar se osredotočata na različne vidike življenja in premoženja. Premoženska zavarovanja se osredotočajo na zaščito premoženja, kot so domovi, avtomobili, podjetja, nepremičnine, oprema itn. Poglavitni namen teh zavarovanj je kritje finančnih izgub, ki nastanejo zaradi škode na zavarovanem premoženju, ki je posledica nesreč, naravnih nesreč, kraje, požara in drugih neugodnih dogodkov (povrnitev škode). Osebna zavarovanja pa so namenjena predvsem zaščiti posameznika in njegove družine pred različnimi osebnimi tveganji in nepredvidljivimi okoliščinami. Glavni cilj teh zavarovanj je zagotoviti finančno varnost v primeru smrti, invalidnosti, hude bolezni ali drugih osebnih tragedij.

Obe vrsti zavarovanja sta pomembni, saj omogočata obvladovanje finančnih tveganj in zagotavljanje varnosti posameznikov – njihovega premoženja pa tudi osebnega življenja.

TEMELJNI STROKOVNI IZRAZI, SPECIFIČNI ZA TO PODROČJE:

premožensko zavarovanje, osebno zavarovanje, vsotno zavarovanje, škodno zavarovanje, nadzavarovanje, podzavarovanje, dvojno zavarovanje, večkratno zavarovanje, soudeležba zavarovanja, franšiza, naložbeno zavarovanje, mešano zavarovanje, prostovoljna in obvezna zavarovanja, zavarovanje na novo vrednost, zavarovanje na dejansko vrednost

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Značilnosti premoženjskih zavarovanj:

- udeleženec loči med premoženjskimi in osebnimi zavarovanji in zna opredeliti razlike med njimi;
- izpostavi bistvo premoženjskih zavarovanj;
- loči med zavarovalno vrednostjo in zavarovalno vsoto;
- loči med požarnim in potresnim zavarovanjem;
- pozna pogoje, kdaj se premoženjsko zavarovanje lahko sklene (bodoči negotovi dogodek, riziko se lahko ovrednoti, škoda se lahko oceni v materialnem pomenu);
- pozna razliko med »dvojnimi« in »večkratnimi« zavarovanjem in posledicami tega;
- loči med »nadzavarovanjem« in »podzavarovanjem« ter zavarovanjem na »polno vrednost«;
- razume delovanje »odbitnih« in »integralnih« franšiz;
- loči med osnovnimi, dodatnimi in nezavarovanimi nevarnostmi;
- pozna posledice, če zavarovalni primer povzroči tretja oseba (subrogacija).

Značilne vrste premoženjskih zavarovanj:

- avtomobilska zavarovanja – udeleženec zna naštet in opredeliti vsa avtomobilska zavarovanja (AO, AO+, kasko, nezgoda, asistenca, pravna zaščita) ter razume, na kaj se posamezno zavarovanje nanaša, ter pozna delovanje sistema bonus/malus; razume posebnosti AO zavarovanj (izguba zavarovalnih pravic, izključitve, zelena karta, Škodni sklad);
- stanovanjska zavarovanja – razume pomen stanovanjskega zavarovanja in zna naštet zavarovane nevarnosti ter predmete zavarovanja pri zavarovanju nepremičnin in zavarovanju premičnin;
- druga premoženjska zavarovanja – zna naštet druga premoženjska zavarovanja za podjetja – požarno, strojelomno zavarovanje, zavarovanje obratovalnega zastoja, transportna zavarovanja, zavarovanja odgovornosti.

Značilnosti osebnih zavarovanj:

- udeleženec pozna bistvo osebnih zavarovanj ter možnost kumulacije dajatev iz osebnih in premoženjskih zavarovanj;
- pozna namen nezgodnih in življenjskih zavarovanj;
- razume, kdaj se zdravstvena zavarovanja umeščajo med osebna zavarovanja in kdaj med premoženjska;
- zna opredeliti bistvo nezgodnih zavarovanj.

Značilne vrste osebnih zavarovanj:

- nezgodna zavarovanja – udeleženec pozna namen nezgodnih zavarovanj in kdaj pride do izplačila zavarovalnine;
- življenjska zavarovanja – loči med zavarovalno in varčevalno funkcijo zavarovanja; razume pomen življenjskih zavarovanj; loči med rizikom ter med naložbenimi življenjskimi zavarovanji; pozna možnosti sklepanja dodatnih zavarovanj k življenjskim zavarovanjem; loči med predujmom in odkupom; ve, kaj je vinkulacija življenjskega zavarovanja in kakšne so posledice; pozna življenjska zavarovanja, ki so prilagojena interesom kreditorejmalcev;
- zdravstvena zavarovanja – razume, katera zdravstvena zavarovanja sodijo med osebna zavarovanja (npr. zavarovanja kritičnih bolezni) in katera med premoženjska.

VIRI IN LITERATURA:

- Boncelj, J. Zavarovalna ekonomika. Maribor: Obzorja, 1983.
- Boncelj, J. Zavarovalna tehnika: Del 1. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1965.
- Cigoj, S. Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava. Ljubljana: Uradni list SR Slovenije, 1989.
- Cigoj, S. Komentar obligacijskih razmerij: veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, 2. in 4. knjiga. Ljubljana: Uradni list SR Slovenije, 1984–1986.
- Goljar, S. in Ivanjko, Š. (1983). Zavarovalno pravo. Vrhovno sodišče SR Slovenije.
- Grilc, P., Juhart, M. in Galič, A. (1998). Uvod v civilno in gospodarsko pravo. DZS.
- Globokar, A., Štesl, J. in Srše, D. (2016). Naložbena življenjska zavarovanja v luči prihajajoče Direktive o distribuciji zavarovalnih produktov: zbornik 23. dnevv slovenskega zavarovalništva. Slovensko zavarovalno združenje GIZ.
- Ivanjko, Š. (1999). Uvod v zavarovalno pravo. Pravna fakulteta.
- Jadek Pensa, D. (1994). Zavarovalna pogodba. V N. Plavšak (ur.), Gospodarske pogodbe, druga knjiga. Gospodarski vestnik.
- Jakaša, B. (1984). Pravo osiguranja. Pravni fakultet u Zagrebu, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom.
- Juhart, M., Možina, D. in Damjan, M. (ur.). (2020). Modernizacija zakonske ureditve zavarovalne pogodbe: izhodišča za reformo. Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Založba Pravne fakultete.
- Obligacijski zakonik (OZ). (2001). Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US, 20/18 – 0R0Z631.
- Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča in stvarnim kazalom. (2001). Uradni list RS.
- Pavliha, M., Veberič, J., Srše, D. in Gobec, M. (2021). Zavarovalno pravo. Gospodarski vestnik.
- Plavšak, N., Dugar, G., Furlan, M., Juhart, M., Podgoršek, B., Vrenčur, R., Zabel, B., Lutman, K., Prostor, J., Repas, M., Srše, D. in Veberič, J. (2021). Obligacije posebni del – Komentar posebnega dela Obligacijskega zakonika, 2. knjiga. Tax-Fin-Lex: ABC Nepremičnine.
- Srše, D. (16. 1. 2009). Zavarovanje odgovornosti zasebnika: 7. seminar zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov. Slovensko zavarovalno združenje GIZ.
- Srše, D. (2015). Pravni ureditvi dopolnilnih in dodatnih zdravstvenih zavarovanj. Zavarovalniški horizonti, 11(1), str. 5–22.
- Srše, D. (2015). Vinkulacija zavarovanja v praksi: Zbornik 22. dnevv slovenskega zavarovalništva (str. 75–84). Slovensko zavarovalno združenje GIZ.
- Šenk, M. (2002). Življenjska zavarovanja. Učbenik za zavarovalne zastopnike in zavarovalne posrednike, Slovensko zavarovalno združenje.
- Šinkovec, J. in Tratar, B. (2001). Obligacijski zakonik s komentarjem in sodno prakso. Oziris.
- Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). (2015). Uradni list RS, št. 93/15, 9/19, 102/20, 48/23 in 78/23 – ZZVZZ-T.

3.1 Kako je s trajanjem in prenehanjem zavarovalne pogodbe

OPIS:

V izhodišču razlikujemo med premoženjskimi in osebnimi zavarovanji. Tako so zavarovanja razdeljena tudi v Obligacijskem zakoniku (OZ). Ta določa posebna pravila za zavarovalne pogodbe, ki se nanašajo na premoženjska zavarovanja, in tista, ki se nanašajo na osebna zavarovanja, pri čemer za osebna zavarovanja štejejo življenjska zavarovanja in nezgodna zavarovanja.

Pri navedenem gre tradicionalno delitev zavarovanj na škodna zavarovanja (to so premoženjska zavarovanja) in vsotna zavarovanja (to so osebna zavarovanja).

Za razvrščanje zavarovanj v navedeni skupini zavarovanj je najpomembnejše to, kako se določi višina obveznosti zavarovalnice ob nastanku zavarovalnega primera:

- če se dajatev zavarovalnice ravna po pravilih, ki veljajo za določanje nadomestila za nastalo škodo – t. i. odškodovanje, gre za uporabo pravil, ki veljajo za škodna zavarovanja. Odškodovanje pomeni škodo odpraviti, nadomestiti, namesto zgubljenega nevarnostnega objekta vzpostaviti nevarnostni objekt, po uporabnosti in vrednosti enak zgubljenemu neposredno pred stihijskim dogodkom, vzpostavitev v prejšnje stanje;
- če pa pri določanju višine obveznosti zavarovalnice ob nastanku zavarovalnega primera odškodovanje ni pomembno, so to vsotna zavarovanja. Pri vsotnih zavarovanjih zavarovalnica ob zavarovalnem primeru izplača pogodbeno dogovorjeno zavarovalnino, ne da bi ugotavljala nastalo škodo.

Premoženjska zavarovanja:

- riziko (nevarnost) se uresniči na premoženju (npr. stvari, predmetu);
- vrednost predmeta zavarovanja se da premoženjsko oceniti;
- zavarovalnina se odmeri po odškodninskem načelu kot povračilo nastale škode;
- pravice iz zavarovanja ima le tisti, ki ima premoženjski interes (interes, da ne pride do zavarovalnega primera, ker s tem utrpí škodo).

Osebna zavarovanja:

- riziko (nevarnost) se uresniči na osebi;
- pravice niso premoženjsko ocenljive; višja premija, večja zagotovitev finančne varnosti;
- zavarovalnina se odmeri glede na določeno zavarovalno vsoto; o škodi in o odškodnini ne moremo govoriti; višina škode ni relevantna;
- premoženjski interes ni predpogoj za zavarovanje.

Glede načina sklenitve zavarovanja pa ločimo med obveznimi in prostovoljnimi zavarovanji. Obvezna so tista zavarovanja, ki jih na podlagi zakona moramo skleniti, če želimo izvajati določeno dejavnost – na primer zavarovanje avtomobilske odgovornosti (registracija avtomobila brez sklenitve tega zavarovanja ni mogoča) ali pa zavarovanje poklicne odgovornosti odvetnika (zakon zahteva zavarovanje v povezavi z vsako osebo, ki izvaja odvetniški poklic). Prostovoljna pa so tista zavarovanja, za sklenitev katerih se lahko odločamo povsem sami – na primer kasko zavarovanje za avtomobil, stanovanjsko zavarovanje, življenjsko zavarovanje). Z določitvijo obveznih (predvsem odgovornostnih) zavarovanj zakonodajalec varuje interese oškodovancev – da v primeru, ko jim zavarovanec povzroči škodo, povračilo škode ni odvisno od premoženjskega stanja povzročitelja škode, temveč je izplačilo zanesljivejše, saj ga v sklopu sklenjenega zavarovanja zagotavlja zavarovalnica.

3.2 Kaj je značilno za premoženjska zavarovanja

OPIS:

premoženjska zavarovanja:

So v klasičnem pomenu tista, ki so namenjena nadomeščanju škod zaradi zavarovalnih primerov, ki se uresničijo na predmetih zavarovanja ali zaradi njih. Zato premoženjsko zavarovanje imenujemo tudi škodno zavarovanje.

Pri takšnih zavarovanjih se predpostavlja, da z zavarovalnim primerom nastane škoda, ki se lahko ugotovi, izmeri in nadomesti z zavarovalnino/odškodnino, določeno z enim izmed odškodbenih načinov. Navedeno pomeni, da morata biti za plačilo ali dajatev zavarovalnine oziroma odškodnine uresničena dva pogoja, in sicer zavarovalni primer in posledično z njim nastanek materialne škode. S tem se povezujeta tudi načelo funkcionalne povezanosti zavarovalnine oziroma odškodnine z višino škode, ki nastane, ter načelo prepovedi obogatitve.

Pri škodnem zavarovanju je tako v ospredju povrnitev nastale škode.

Merila za umestitev zavarovanja v škodna zavarovanja (premoženjska zavarovanja) lahko strnemo takole:

- namen zavarovanja je »odškodovanje«;
- riziko (nevarnost) se uresniči na premoženju (na primer poškodovanje, uničenje ali izginitev stvari oziroma zmanjšanje premoženja);
- vrednost predmeta zavarovanja je mogoče premoženjsko oceniti (zavarovalna vrednost stvari je pomembna z vidika zavarovalne pogodbe);
- dajatev zavarovalnice (zavarovalnina, odškodnina) se odmeri po odškodbenem načelu kot povračilo nastale škode in se izplača zavarovancu oziroma oškodovancu;
- pravice iz zavarovanja ima le tisti, ki ima zavarovalni interes (interes, da ne pride do zavarovalnega primera, ker s tem utrpí škodo oziroma stroške).

3.3 Katere so značilne vrste premoženjskega zavarovanja

OPIS:

Značilne vrste premoženjskega zavarovanja so:

- **avtomobilska zavarovanja**

To so zavarovanja, ki se nanašajo na premoženjske interese, povezane z uporabo avtomobila, in sicer:

Zavarovanje avtomobilske odgovornosti (AO), ki je obvezno in ga moramo skleniti, ko registriramo vozilo. AO se nanaša na škodo, ki jo povzročimo ob uporabi vozila tretjim osebam, in sicer tako, da tretje osebe poškodujemo (npr. povozimo pešca na prehodu za pešce) ali pa poškodujemo stvari tretjih oseb (npr. se zaletimo v vozilo, ki stoji pred nami). AO zavarovanje nas torej zaščiti pred odškodninskimi zahtevki tretjih oseb – če tega zavarovanja ne bi imeli, bi morali škodo

tretjim osebam poplačevati iz lastnega žepa. V nekaterih primerih pa lahko voznik izgubi svoje pravice iz tega zavarovanja – predvsem takrat, ko vozi avtomobil pod vplivom alkohola, ko je vozilo tehnično pomanjkljivo, če po nesreči zapusti kraj prometne nesreče oziroma če prometno nesrečo povzroči namenoma. V navedenih primerih lahko zavarovalnica uveljavlja regres od voznika – povračilo izplačanih zneskov oškodovancu. Regres lahko zavarovalnica uveljavlja od odgovorne osebe (voznika) do določenega zneska – omejitev regresa pa ne velja, če je bila škoda povzročena namenoma. V zvezi z zavarovanjem AO se izda tudi zelena karta – to je potrdilo o sklenjenem zavarovanju avtomobilske odgovornosti – ki je priznana v vseh državah sistema zelene karte (mednarodne oznake držav članic so navedene na potrdilu). V zvezi s kritjem škod AO je v sklopu Slovenskega zavarovalnega združenja organiziran Škodni sklad. To je poseben sklad, ki je odgovoren za plačilo škod, ki so jih povzročili vozniki nezavarovanih in neznanih vozil, nezavarovanih zrakoplovov, drugih letalnih naprav in čolnov, ter za plačilo dela odškodnin zavarovalnice, če bi bil zoper njo uveden stečajni postopek.

Zavarovanje voznika za škodo zaradi telesnih poškodb (AO+) se nanaša na primer, ko voznik utрпи telesne poškodbe pri prometni nesreči, za povzročitev katere je kriv sam (če voznik ni kriv, lahko nadomestilo za škodo, ki jo je utrpel, zahteva iz povzročiteljevega zavarovanja AO). V bistvu je to nezgodno zavarovanje, pri katerem se zavarovalnina odmeri ob upoštevanju pravilih odškodninskega prava za odmero odškodnine za nepremoženjsko škodo.

Kasko zavarovanje se nanaša na primere poškodovanja, uničenja ali izginitve vozila, ki je zavarovano. Materialna škoda se povrne lastniku vozila ne glede na to, ali je za poškodovanje kriv voznik ali kateri koli drug udeleženec v prometu. Zavarovanje se prav tako nanaša na škodo, ki nastane zaradi naravnih pojavov (npr. močan veter podre drevo na parkirano vozilo). V sklopu tega zavarovanja so mogoče tudi t. i. kombinacije – na primer kritje za primer, če škodo povzroči divjad ali pa če nastane škoda medtem, ko je vozilo na parkirišču.

Zavarovanje avtomobilske asistencije. To je zavarovanje, ki v primeru težav z vozilom zagotovi vozniku asistenčno storitev – kot organizacijo pomoči in plačilo stroškov asistenčnih storitev (Npr. na avtocesti se vozilo pokvari. Po klicu v asistenčni center zavarovalnica organizira odvoz vozila na najbližji servis, pri čemer zavarovalnica poravnata tudi stroške teh asistenčnih storitev.).

Zavarovanje pravne zaščite. Zavarovalno kritje pri tem zavarovanju se nanaša na kritje stroškov pravnega zastopanja (odvetniški stroški) v pravnih postopkih, v katerih se znajde zavarovanec zaradi uporabe vozila. Tu gre predvsem za kazenske in prekrškovne postopke ter tudi zastopanje v odškodninskih postopkih, ko zavarovanec nastopa v vlogi oškodovanca, ki mu je drug udeleženec s svojim vozilom povzročil škodo.

- **stanovanjska zavarovanja**

To je zavarovanje stanovanja v večstanovanjski zgradbi ali stanovanjske hiše. Zavarovanje zagotavlja zaščito pred različnimi nevarnostmi (npr. požar, eksplozija, neposredni udar strele, padec zračnega plovila, udarec zavarovančevega motornega vozila, manifestacija in demonstracija, posredni udar strele, udarec tujega motornega vozila, vandalizem, vihar, toča, teža snega, poplava, snežni plaz, zemeljski plaz, padec drevesa, žled, izliv vode). Nekatere nevarnosti so zavarovane kot osnovne nevarnosti, za dodatne nevarnosti pa je potreben poseben dogovor. Poseben dogovor je na primer vedno potreben za zavarovanje dodatne nevarnosti potresa. Na katere nevarnosti se zavarovanje nanaša, je razvidno iz police oziroma zavarovalnih pogojev, na katere se polica sklicuje. Stanovanjsko zavarovanje se lahko nanaša na zavarovanje nepremičnine (zgradbe) in tudi premičnin v njej. Nepremičnina se lahko zavaruje na dejansko ali novo gradbeno vrednost. Pri zavarovanju na dejansko vrednost se pri oceni škode upošteva amortizacija. To pomeni, da zavarovalnica izplača škodo v višini, ki je enaka vrednosti poškodovanega dela, ko je škoda nastala (npr. če toča poškoduje streho na 20 let stari hiši, bo zavarovalnica pri izplačilu

škoda upoštevala zaradi njene starosti zmanjšano vrednost). Zavarovanje na novo vrednost pa pomeni, da v prej omenjenem primeru zavarovalnica izplača znesek, ki je enak gradbeni vrednosti enake nove strehe. Navadno stanovanjsko zavarovanje vključuje tudi zavarovanje odgovornosti zasebnika – gre za zaščito pred odškodninskimi zahtevki, ki jih zavarovanec oziroma njegovi družinski člani povzročijo tretjim osebam v svojem vsakodnevnem življenju zunaj opravljanja pridobitne dejavnosti.

- **druga premoženjska zavarovanja**

Primeri drugih premoženjskih zavarovanj so: strojelomna zavarovanja, gradbena in montažna zavarovanja, zavarovanje obratovalnega zastoja (šomaž), transportna zavarovanja, zavarovanja odpovedi turističnih potovanj, zdravstveno zavarovanje v tujini z asistenco, vsa zavarovanja odgovornosti.

3.4 Kakšne omejitve veljajo pri premoženjskih zavarovanjih

OPIS:

Zavarovalna vsota

Prva omejitev je zavarovalna vsota, ki pomeni največjo možno obveznost zavarovalnice. Pri vsaki zavarovalni pogodbi zavarovalnica namreč ob nastanku zavarovalnega primera izplačuje zavarovalnino le do višine dogovorjene zavarovalne vsote. Če je škoda večja, je zavarovalnica nad zavarovalno vsoto ne krije.

Pri premoženjskih zavarovanjih se zavarovalna vsota odmerja od vrednosti zavarovane stvari. Z vidika zavarovalne zaščite je najustreznejše tisto zavarovanje, pri katerem je zavarovalna vsota na polici določena v višini vrednosti zavarovane stvari (npr. hišo, vredno 300.000 evrov, zavarujemo z zavarovalno vsoto 300.000 evrov). Pri takšnem zavarovanju gre za zavarovanja na »polno« vrednost.

Če zavarovalna vsota ni enaka vrednosti zavarovane stvari, gre lahko za nadzavarovanje ali podzavarovanje.

Nadzavarovanje nastane, če zavarovalna vsota presega vrednost zavarovane stvari.

Slika 20: Primer

Zavarovalec sklene požarno zavarovanje za stanovanje, vredno 150.000 evrov, pri tem se v zavarovalni pogodbi določi zavarovalna vsota v višini 300.000 evrov).

Vir: lastni.

Če bi bilo nadzavarovanje dopustno, bi zavarovanec ob zavarovalnem primeru lahko prejel več, kot znaša škoda, ki mu je nastala (vrednost zavarovane stvari). Nadzavarovanje zato nasprotuje načelu prepovedi obogatitve, ki velja pri premoženjskih zavarovanjih. Pri nadzavarovanju bo tako zavarovalnica ne glede na višjo zavarovalno vsoto, dogovorjeno v zavarovalni pogodbi, zavarovancu ob zavarovalnem primeru izplačala zavarovalnino največ do vrednosti zavarovane stvari.

Podzavarovanje pa nastane, če vrednost zavarovane stvari presega zavarovalno vsoto.

Slika 21: Primer

Zavarovalec sklne požarno zavarovanje za stanovanje, vredno 150.000 evrov, pri tem se v zavarovalni pogodbi določi zavarovalna vsota v višini 75.000 evrov.

Vir: lastni.

Takšno zavarovanje je dopustno, vendar pa zavarovalnica to dejstvo ob zavarovalnem primeru upošteva in zato izplača zavarovalnino v zmanjšani višini – le do zavarovalne vsote, to pa zavarovancu ne nadomesti vse škode, ki jo utrpi ob uničenju zavarovane stvari.

Slika 22: Primer

V prejšnjem primeru bo zavarovalnica ob popolnem uničenju zavarovane stvari izplačala le 150.000 evrov, zavarovalec pa bo zavarovalnici moral plačati premijo v višini, kot je bila dogovorjena z zavarovalno pogodbo z določeno zavarovalno vsoto 300.000 evrov).

Vir: lastni.

Prav tako se zavarovalnina pri delnih škodah v primeru podzavarovanja sorazmerno zmanjša.

Slika 23: Primer

V prejšnjem primeru bo zavarovalnica ob poškodovanju zavarovane stvari v višini 20.000 evrov izplačala zavarovalnino le v sorazmernem delu glede na to, kot bi jo sicer, če podzavarovanja ne bi bilo – torej le 10.000 evrov. Zavarovalec bo zavarovalnici v primeru podzavarovanja sicer plačeval nižjo premijo, kot bi jo sicer, vendar pa bo zaradi tega tudi deležen manjše zavarovalne zaščite.

Vir: lastni.

Izjemo glede na navedeno predstavlja le primer, če se pogodbeni stranki v zavarovalni pogodbi izrecno dogovorita, da se morebitno ugotovljeno podzavarovanje pri izplačilu zavarovalnine ne bo upoštevalo. V tem primeru zavarovalnica izplača popolno zavarovalnino, enako kot sicer pri zavarovanjih, ki so glede interesa zavarovanca najustreznejša – ko gre za t. i. »zavarovanje na polno vrednost«, ko vrednost zavarovane stvari ustreza zavarovalni vsoti, ki se določi v zavarovalni pogodbi (ko ne gre niti za nadzavarovanje niti za podzavarovanje).

V povezavi z zavarovalno vsoto in vrednostjo zavarovane stvari pa je treba omeniti še dve okoliščini, ki nastaneta, ko je kakšna stvar hkrati zavarovana pri dveh ali več zavarovalnicah za isto nevarnost, za isti interes in isti čas z več zavarovalnimi pogodbami. Gre za večkratno in dvojno zavarovanje.

Pri večkratnem zavarovanju seštevek zavarovalnih vsot po vseh zavarovalnih pogodbah ne presega vrednosti zavarovane stvari.

Slika 24: Primer

Za požarno zavarovanje stanovanja, vrednega 150.000 evrov, sta sklenjeni dve zavarovalni pogodbi – pri zavarovalnici A za zavarovalno vsoto 100.000 evrov in pri zavarovalnici B za 50.000 evrov.

Vir: lastni.

Vsaka zavarovalna pogodba pri večkratnem zavarovanju velja v celoti (do svoje zavarovalne vsote) in ne nastane podzavarovanje. Sklenitev večkratnega zavarovanja je dopustna, saj v zavarovalnem primeru zavarovanec od vseh zavarovalnic hkrati skupaj ne more prejeti več, kot je vrednost zavarovane stvari. Vzrok za sklenitev večkratnega zavarovanja je lahko želja zavarovalca, da zavarovanost »porazdeli« (razprši) s sklenitvijo več zavarovalnih pogodb med več zavarovalnic. Zavarovanost iste stvari hkrati pri več zavarovalnicah in s tem nastanek večkratnega zavarovanja je tako v domeni zavarovalca.

Pri dvojnem zavarovanju pa seštevek zavarovalnih vsot presega vrednost stvari.

Slika 25: Primer

Za požarno zavarovanje za stanovanje, vredno 150.000 evrov, sta sklenjeni dve zavarovalni pogodbi – pri zavarovalnici A za zavarovalno vsoto 150.000 evrov in pri zavarovalnici B za 150.000 evrov).

Vir: lastni.

Pri dvojnem zavarovanju lahko zavarovalec ob zavarovalnem primeru zahteva zavarovalnino iz vsake pogodbe, vendar skupaj le toliko, kolikor znaša dejanska škoda, da ne pride do obogatitve. Da se prepreči večkratno poplačilo iste škode, je zavarovancu naložena dolžnost, da ob zavarovalnem primeru prijavi škodo vsem zavarovalnicam ter jim sporoči podatke o drugih zavarovalnicah in o zavarovalnih vsotah. To ni pomembno le zaradi preprečitve obogatitve, temveč tudi zato, da zavarovalnice po izplačilu škode med seboj lahko poračunajo – pri končnem računu vsaka zavarovalnica namreč nosi le delež zavarovalnine v odstotku med njeno zavarovalno vsoto in seštevkom vseh zavarovalnih vsot.

Soudeležba zavarovanca / franšiza

Poleg zavarovalne vsote lahko zavarovalne pogodbe vsebujejo številne druge omejitve, na primer zmanjšane specialne/podzavarovalne vsote (t. i. podlimite) za posamične bolj tvegane zavarovane nevarnosti (na primer poplavo ali izliv vode). Obveznost zavarovalnice pa se lahko zmanjša tudi nasprotno, da se iz zavarovalnega kritja izključijo majhne škode, večje škode pa so krite. Tak odbitek zavarovalnine imenujemo soudeležba zavarovanca ali franšiza. Franšiza je lahko dogovorjena v določenem odstotku od vrednosti zavarovane stvari ali od škode ali pa v nominalnem znesku. Franšize so lahko odbitne – upoštevajo se pri vsaki škodi, ali integralne – upoštevajo se le pri škodah, ki ne dosega zneska franšize.

Če je dogovorjena odbitna franšiza 1000 evrov, bi ob škodi 10.000 evrov zavarovanec prejel 9000 evrov zavarovalnine, pri škodi 15.000 evrov pa 14.000 evrov zavarovalnine. Če bi bila škoda manj kot tisoč evrov, kolikor znaša franšiza, ne bi dobil nič. Če pa bi šlo za integralno franšizo, zavarovanec ob škodi, manjši od 1000 evrov, prav tako ne bi dobil ničesar, pri škodi nad 1000 evrov pa bi mu zavarovalnica izplačala zavarovalnino brez odbitka. Pri škodi 10.000 evrov bi torej prejel prav toliko tudi zavarovalnine.

Vir: lastni.

Franšize so dobra spodbuda zavarovancem, da ravnajo preventivno, saj se zavedajo, da bodo v vsakem primeru tudi sami imeli škodo. Zavarovalno kritje pa je prihranjeno za najneugodnejše, velike škode.

3.5 Kaj je značilno za osebna zavarovanja

OPIS:

Osebna zavarovanja (življenjska in nezgodna zavarovanja) se od premoženjskih zavarovanj precej razlikujejo. Osrednja značilnost osebnih zavarovanj je, da so vsotna zavarovanja. To pomeni, da se ob nastanku zavarovalnega primera dajatev zavarovalnice ne ravna po t. i. »škodnem principu«, ki je značilen za premoženjsko zavarovanje – kot škodno zavarovanje, katerega namen je povrnitev škode, temveč je za odmero zavarovalnine pomembna predvsem zavarovalna vsota, ki je bila določena ob sklenitvi zavarovalne pogodbe.

Pri osebnem zavarovanju kot vsotnem zavarovanju torej ne gre za povračilo škode, zato tudi ni pomembno načelo prepovedi obogatitve v pomenu, v kakršnem velja pri premoženjskem zavarovanju, saj dajatev iz vsotnega zavarovanja za zavarovano osebo oziroma njene svojce ne pomeni nadomestila za škodo, temveč pomeni prispevek k blaženju položaja, v kakršnem so se znašli zaradi nastalega zavarovalnega primera.

Za osebna zavarovanja velja, da se riziko (nevarnost) uresniči na osebi; da pravice niso premoženjsko ocenljive (višja premija zagotavlja večja zagotovitev finančne varnosti); da se zavarovalnina odmeri glede na določeno zavarovalno vsoto; višina škode ni relevantna oziroma je sploh ni mogoče ovrednotiti, zavarovalni interes pa ni predpogoj za zavarovanje.

Osebna zavarovanja so življenjska in nezgodna zavarovanja. OZ med osebna zavarovanja sicer ne umešča izrecno zdravstvenih zavarovanj, čeprav jih lahko štejemo med premoženjska pa tudi med osebna zavarovanja, odvisno od značilnosti zavarovalnega kritja po konkretni zavarovalni pogodbi.

3.6 Kakšen je pomen zavarovalne vsote pri osebnih zavarovanjih

OPIS:

Zavarovalna vsota ima pri osebnih zavarovanjih nekoliko drugačen pomen kot pri premoženjskih zavarovanjih. Tudi tukaj pomeni največjo obveznost zavarovalnice, vendar po drugi strani včasih tudi edino obveznost zavarovalnice. Glede na naravo osebnih zavarovanj namreč zavarovalnina v nekaterih primerih ni določena (niti ni mogoča) v razponu, temveč se ob zavarovalnem primeru izplača celotna zavarovalna vsota (ne pa zgolj njen del, kot pri delnih premoženjskih škodah).

Takšna so zavarovanja za primer smrti, ko zavarovalni primer pomeni smrt zavarovane osebe. Pri zavarovanju za primer invalidnosti se zavarovalna vsota določi kot nadomestilo za ugotovljeno stoodstotno invalidnost zavarovane osebe, kot je določena z zavarovalno pogodbo, v primeru manjše invalidnosti pa se izplača sorazmerni del zavarovalne vsote. V takšni zavarovalni pogodbi se dajatev določi glede na odstotek ugotovljene invalidnosti zavarovane osebe – navadno po posebni razpredelnici invalidnosti, v kateri je za vsako okvaro zdravja oziroma poškodbo zavarovane osebe določen tudi ustrezen odstotek invalidnosti. Odstotek invalidnosti je pomemben s stališča določitve višine zavarovalnine ob zavarovalnem primeru iz takšnega zavarovanja – za ugotovljeno stoodstotno invalidnost, opredeljeno v zavarovalnih pogojih, se izplača celotna zavarovalna vsota, za nižji odstotek invalidnosti pa zavarovalnina v odstotku od določene zavarovalne vsote.

Slika 27: Primer

Sklenjeno je nezgodno zavarovanje z zavarovalno vsoto 10.000 evrov za primer stoodstotne trajne invalidnosti zavarovane osebe. Zaradi nezgode pri delu z motorno žago zavarovana oseba izgubi palec na eni roki. V preglednici invalidnosti je za takšno izgubo prsta določena dvajsetodstotna stopnja invalidnosti. Zavarovalnina, ki se bo iz zavarovanja izplačala zaradi izgube palca na eni roki, znaša 2000 evrov.

Vir: lastni.

Pri osebnih zavarovanjih, kot že omenjeno, ne velja načelo prepovedi obogatitve. Zavarovalna vsota ni (nujno) v razmerju z nastalo škodo. Človeško življenje je na primer neprecenljivo, zato se v življenjskem zavarovanju zgolj pogodbeno določi dajatev (za potrebe konkretne zavarovalne pogodbe), ki se bo izplačala, če bo zavarovana oseba izgubila življenje. Zavarovalna vsota za smrt lahko znaša nekaj tisoč ali nekaj milijonov evrov, odvisno od pogodbene volje pogodbenih strank, izražene v zavarovalni pogodbi. Od višine zavarovalne vsote je seveda odvisna višina premije, ki jo je dolžan plačevati zavarovalec, to pomeni ekonomski pritisk na višino zavarovalnih vsot.

Pri osebnih zavarovanjih se tako v primeru sklenjenih več osebnih zavarovanj, ob zavarovalnem primeru vse dajatve iz teh zavarovalnih pogodb lahko seštevajo (kumulirajo). Navedeno seveda ne velja pri premoženjskih zavarovanjih.

Višina zavarovalne vsote se opredeli na polici v skladu s sporazumom med pogodbenima strankama. S tem je poudarjena dispozitivna narava zavarovalne vsote, poleg tega pa tudi že omenjena »neveljavnost« načela prepovedi obogatitve, saj zavarovalna vsota lahko znaša toliko, za kolikor se dogovorita pogodbeni stranki.

3.7 Kaj je značilno za osebna zavarovanja

OPIS:

Značilne vrste osebnih zavarovanj so:

Nezgodna zavarovanja

Nezgodna zavarovanja zagotavljajo zaščito in finančno pomoč v primeru nezgodnih dogodkov ali poškodb, ki jih lahko utrpi zavarovanec. Ta zavarovanja so namenjena zagotavljanju dodatne varnosti in podpore v nepričakovanih okoliščinah, kot so nesreče, invalidnost ali smrt, ki so posledica nezgod. Z nezgodnim zavarovanjem si zavarovanec lahko po poškodbi nadomesti izpad dohodka, poskrbi za alternativno zdravljenje ali ustrezno prilagodi domače okolje v primeru invalidnosti. V primeru smrti zavarovanca nezgodno zavarovanje omili finančno breme družinskih članov zavarovanca. Zavarovanje je namenjeno tistim, ki so v svojem vsakdanjem življenju izpostavljeni nezgodnim tveganjem (vožnja z motornim vozilom, kolesom, delovno okolje, prostočasne dejavnosti ipd.).

Nezgodna je navadno opredeljena kot »nenaden, nepredvidljiv, od volje zavarovanca neodvisen dogodek, ki deluje od zunaj in hitro na njegovo telo ter ima za posledico njegovo smrt, popolno ali delno invalidnost, začasno nesposobnost za delo ali okvaro zdravja, ki zahteva zdravniško pomoč ter nastanek stroškov«.

Zavarovanje navadno krije nezgode 24 ur na dan ne glede na to, kdaj in kje se pripetijo: na delu, domu, izletu ali potovanju. Nezgodna zavarovanja zajemajo kritja za različne primere – primerih takih kritij so: smrt zaradi nezgode, trajna invalidnost zaradi nezgode, nezgodna renta, dnevno nadomestilo, bolnišnični dan, stroški zdravljenja, nadomestilo za operacije itn.

Življenjska zavarovanja

Z življenjskim zavarovanjem si zavarovanec lahko zavaruje svojo prihodnost in prihodnost svoje družine.

Primeri življenjskih zavarovanj:

- zavarovanje za primer smrti – zavarovalna vsota se izplača le, če zavarovanec umre;
- zavarovanje za primer doživetja – zavarovalna vsota se izplača le po poteku zavarovalne dobe, če je zavarovanec takrat še živ;
- mešana zavarovanja (kombinacija zavarovanja za primer smrti in za primer doživetja);
- naložbena zavarovanja – življenjska zavarovanja, pri katerih zavarovalec prevzema naložbeno tveganje – ob sklenitvi zavarovanja zavarovalec izbere naložbe, v katere zavarovalnica nalaga njegova sredstva, ki jih zavarovalnici nakazuje s plačevanjem premije.

K življenjskemu zavarovanju je mogoče priključiti še dodatna zavarovanja, s katerimi se nadgrajuje varnost zavarovanca glede na potrebe v različnih življenjskih obdobjih (npr. dodatno nezgodno zavarovanje za primer smrti in trajne invalidnosti, zavarovanje za primer obolelosti za kritično boleznijo, dodatno zavarovanje za primer brezposelnosti, dodatno nezgodno zavarovanje otroka).

Zdravstvena zavarovanja

Med osebna zavarovanja sodijo tudi tista zdravstvena zavarovanja, ki v primeru bolezni, poškodbe ali posebnega zdravstvenega stanja zagotavljajo izplačilo dogovorjenih denarnih nadomestil (npr. zavarovanje, ki ob postavitvi diagnoze določene kritične bolezni zagotovi izplačilo

dogovorjenega zneska zavarovalnine). Sicer pa se zdravstvena zavarovanja lahko nanašajo tudi na kritje stroškov zdravstvenih storitev ter z njimi povezanih storitev, stroške oskrbe z zdravili ali z medicinskotehničnimi pripomočki. V teh primerih takšna zdravstvena zavarovanja sodijo med premoženjska zavarovanja, saj zavarovancu krijejo njegov premoženjski interes – stroške, ki bi jih sicer moral plačati sam.

4. Zavarovalni zastopniki in posredniki

UVOD:

Zavarovalni zastopniki in zavarovalni posredniki imajo odločilno vlogo pri prodaji zavarovanj, saj so povezovalni element med zavarovalnico, ki ponuja zavarovanja, in posamezniki, ki ta zavarovanja potrebujejo. Osrednja naloga zavarovalnega zastopnika in zavarovalnega posrednika je vzpostavljanje in vzdrževanje stikov med zavarovalnico in zavarovalci.

Na tem temeljnem področju so obravnavane osebe, ki se na trgu lahko ukvarjajo z dejavnostjo zavarovalnega zastopanja in zavarovalnega posredovanja, skupaj z zakonskimi izhodišči, veljavnimi za to dejavnost.

Temeljni strokovni izrazi, specifični za to področje:

- zavarovalni zastopnik, zavarovalni posrednik, zavarovalnozastopniška družba,
- zavarovalnopolniška družba, zastopniki dopolnilnih zavarovanj, banke, zavarovalnica, distributerji, distribucija zavarovanj, Agencija za zavarovalni nadzor, potrošnik, direktiva IDD

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Zavarovalni zastopniki in posredniki:

- udeleženec loči med zavarovalnimi zastopniki in posredniki;
- pozna njihovo vlogo in značilnosti;
- zna naštetih naloge, pravice in obveznosti zastopnikov in posrednikov.

Distributerji zavarovalnih produktov:

- ve, v okviru katerih distributerjev lahko delujejo zavarovalni zastopniki in posredniki – zavarovalnozastopniška in posredniška družba, banka, zastopnik dopolnilnih zavarovanj, zavarovalnica, internet;
- pozna formalne zahteve za izvajanje poslov in dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja (dovoljenja AZN).

Osnovno o distribuciji zavarovanj:

- pozna osnove distribucije zavarovanj;
- pozna zakonodajo na področju prodaje zavarovanj;
- ve, kako mora potekati prodajni postopek prodaje zavarovanj.

VIRI IN LITERATURA:

- Obligacijski zakonik (OZ). (2001). Uradni list RS, št. 97/07 - uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US, 20/18 – 0R0Z631.
- Pavliha, M., Veberič, J., Srše, D. in Gobec, M. (2021). Zavarovalno pravo. Gospodarski vestnik.
- Sajovic, B. (1975). Splošno o naravi zavarovalnega razmerja in splošno o zastopnikih. Pravna fakulteta.
- Srše, D. Distribucija zavarovalnih produktov, Učbenik za zavarovalne zastopnike in zavarovalne posrednike, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana 2022.
- Srše, D. (2016). Zavarovalni zastopnik z vidika ZZavar-1: Zbornik 23. dnevov slovenskega zavarovalništva (str. 242–251). Slovensko zavarovalno združenje GIZ. (e-zbornik).
- Srše, D. (2022). Pravna ureditev distribucije zavarovalnih produktov. Podjetje in delo, 6-7, str. 950 – 961.
- Pavliha, M., Veberič, J., Srše, D. in Gobec, M. (2021). Zavarovalno pravo. Lexpera, GV založba.
- Jakopanec Levart, R. (2022). Pravni status zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov. Slovensko zavarovalno združenje.
- Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). (2015). Uradni list RS, št. 93/15, 9/19, 102/20, 48/23 in 78/23 – ZZVZZ-T.

4.1 Kdo lahko prodaja zavarovanja

OPIS:

Zavarovanja lahko na trgu prodajajo le zavarovalni zastopniki in zavarovalni posredniki. Zakon imenuje te osebe »distributerji«, prodajo zavarovanj pa »opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja« oziroma izvajanje »distribucije zavarovalnih produktov«.

zavarovalni zastopnik:

Je fizična oseba, ki ima za opravljanje svojih poslov ustrezno dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor (AZN). AZN je regulatorni organ na področju zavarovalništva, ki je po Zakonu o zavarovalništvu poleg izdajanja dovoljenj na področju zavarovalništva pristojen predvsem za izvajanje nadzora nad zavarovalnimi zastopniki in zavarovalnimi posredniki ter tudi nad delovanjem zavarovalnic, zavarovalnozastopniških družb, zavarovalnoposredniških družb in drugih distributerjev.

Kakšna je razlika med zavarovalnim zastopnikom in zavarovalnim posrednikom, je pojasnjeno v nadaljevanju.

4.2 Kdo je zavarovalni zastopnik

OPIS:

zavarovalni zastopnik:

Je oseba, ki je na podlagi zaposlitve oziroma drugega pravnega razmerja z zavarovalnico oziroma zavarovalnozastopniško družbo, zastopnikom dopolnilnih zavarovanj oziroma banko pooblaščen za sklepanje zavarovalnih pogodb v imenu in za račun zavarovalnice. Zavarovalni zastopnik lahko sklepa zavarovanja le za eno zavarovalnico (tedaj je to »ekskluzivni zavarovalni zastopnik«), lahko pa tudi za več zavarovalnic hkrati (»neekskluzivni zavarovalni zastopnik«).

Poleg sklepanja pogodb se za zavarovalno zastopstvo štejejo tudi aktivnosti, ki so povezane s pripravo na sklenitev zavarovalne pogodbe ter pomoč pri izvrševanju pravic iz pogodbe, še posebno pri reševanju zahtevkov, naslovljenih na zavarovalnico.

Pogovorno za zavarovalnega zastopnika velja, da ima vlogo »podaljšane roke« zavarovalnice. Ker zavarovalni zastopnik deluje v imenu in za račun zavarovalnice, je zavarovalnica odgovorna za njegovo ravnanje kot za svoja lastna.

Zavarovalni zastopniki delujejo v okviru distributerjev – zavarovalnic, lahko pa tudi v sklopu zavarovalnih zastopniških družb, bank in zastopnikov dopolnilnih zavarovanj.

Zavarovalni zastopniki so pri distributerju lahko v delovnem razmerju (zaposleni delavci), lahko pa svoje delo opravljajo poleg svoje osnovne zaposlitve in poklica, za dodatni zaslužek (pogodbени zastopniki).

Glede na samostojnost svojega delovanja ločimo zavarovalne zastopnike, ki samostojno opravljajo storitve zavarovalnega zastopanja, in pomožne zavarovalne zastopnike, ki storitev ne opravljajo samostojno.

Za samostojno opravljanje svojega dela morajo zavarovalni zastopniki predhodno pridobiti dovoljenje Agencije za zavarovalni nadzor za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja (licenco/dovoljenje AZN).

Pomožni zavarovalni zastopnik za svoje delovanje ne potrebuje dovoljenja AZN, vendar pa pri svojem delu ni samostojen in lahko opravlja svoje delo samo v omejenem obsegu. Pomožni zavarovalni zastopnik lahko le išče potencialne zavarovalce brez posredovanja vsebine zavarovalnega zastopanja in brez podpisovanja kakršnih koli zavarovalnih dokumentov, na prodajnih pogovorih pa lahko deluje v omejenem obsegu in ob fizični navzočnosti svojega mentorja, ki ima dovoljenje. Opravljanje del pomožnega zavarovalnega zastopnika je pomembno za poznejšo pridobitev dovoljenja AZN, saj se zastopnikovo delo šteje v dokazovanje pogoja trimesečnih izkušenj, ki so eden izmed pogojev za pridobitev dovoljenja za opravljanje poslov zavarovalnega zastopanja.

Poglavitna naloga zavarovalnega zastopnika je vzpostavljanje in vzdrževanje medsebojnih poslovnih stikov med zavarovalnico in stranko (zavarovalcem). S tem v zvezi je pomembno predvsem tole:

- informiranje stranke o splošnih informacijah o zavarovalnih kritjih in vzbujanje zavesti o potrebi

stranke po zavarovalni zaščiti;

- svetovanje stranki o primernih zavarovalnih kritjih glede na rizike, ki jim je stranka izpostavljena;
- obveščanje stranke o zavarovalnem razmerju (zavarovalnici, zavarovalnih pogojih, drugih podrobnostih zavarovalne pogodbe);
- obveščanje stranke o statusu zavarovalnega zastopnika: svojem imenu, dovoljenju, zavarovalnicah, za katere deluje, morebitnih kapitalskih povezavah z zavarovalnico, izvensodnem postopku reševanja sporov. Vsi navedeni podatki so v praksi zajeti s t. i. »Obvestilom 545«, ki ga mora zavarovalni zastopnik ob začetku prodajnega pogovora izročiti stranki.

Zavarovalni zastopnik mora pred sklenitvijo pogodbe na podlagi informacij, pridobljenih od zavarovalca, opredeliti njegove potrebe in zahteve in mu ponuditi samo tista zavarovanja, ki so za stranko primerna.

Dolžnost zavarovalnega zastopnika je, da dobro pozna zavarovalne produkte ter jih predstavi stranki razumljivo in enostavno ter ji prodaja samo tista zavarovanja, ki jih stranka glede na svoje potrebe zares potrebuje.

Zavarovalni zastopnik je dolžan ponuditi pomoč stranki ne le ob sklenitvi zavarovalne pogodbe, temveč tudi v času trajanja zavarovalnega razmerja in še posebno, če se stranka nanj obrne ob nastanku zavarovalnega primera.

4.3 Kdo je zavarovalni posrednik

OPIS:

zavarovalni posrednik:

Je oseba, ki posreduje pri sklepanju zavarovalnih pogodb ene ali več zavarovalnic. Posredovanje je storitev, katere predmet je prizadevanje, da pride zavarovalec v stik z zavarovalnico, da bi z njo sklenil zavarovalno pogodbo. Poleg navedenega se za zavarovalno posredništvo štejejo tudi aktivnosti, ki so povezane s pripravo na sklenitev zavarovalne pogodbe ter pomoč pri izvrševanju pravic iz pogodbe, še posebno pri reševanju zahtevkov, naslovljenih na zavarovalnico.

Pogovorno za zavarovalnega posrednika velja, da ima vlogo »podaljšane roke« zavarovalca. To je tudi najpomembnejša razlika v primerjavi z zavarovalnim zastopnikom. V praksi posredniki sodelujejo predvsem z zavarovalci, ki so podjetja in večje gospodarske družbe.

Zavarovalni posrednik mora pri opravljanju zavarovalnega posredovanja varovati zlasti interese zavarovalca. V razmerju do zavarovalnice mora zavarovalni posrednik varovati tiste interese zavarovalnice, na katere mora pred sklenitvijo zavarovalne pogodbe oziroma po njej paziti tudi zavarovalec.

Zavarovalni posrednik mora pojasnjevati in svetovati zavarovalcu o vseh okoliščinah, pomembnih za to, da se zavarovalec odloči za sklenitev zavarovalne pogodbe za določene vrste zavarovanja oziroma za določeno zavarovalnico.

Za ravnanje zavarovalnega posrednika zavarovalnica ni odgovorna. Zavarovalni posrednik je za svoje ravnanje odgovoren sam. Zaradi navedenega mora imeti zavarovalni posrednik tudi obvezno zavarovano svojo poklicno odgovornost.

Zavarovalni posrednik načeloma nima pravice od zavarovalca zahtevati plačila provizije oziroma kakršnega koli drugega plačila. Le če je s posredniško pogodbo izrecno pisno dogovorjeno, da ima zavarovalni posrednik pravico do provizije, lahko dobi plačano provizijo od zavarovalca kot osebe, ki je naročila njegovo posredovanje.

Provizijo zavarovalca plača zavarovalnica, to je posebnost v primerjavi z drugimi pogodbami o posredovanju na drugih področjih (ne zavarovalnem), kjer je k plačilu provizije zavezan naročitelj – tisti, ki pri posredniku naroči storitev posredovanja.

4.4 V sklopu koga delujejo zavarovalni zastopniki in posredniki

OPIS:

Zavarovalni zastopniki in zavarovalni posredniki lahko kot distributerji delujejo na tele načine.

Zavarovalni zastopniki lahko delujejo v sklopu:

- zavarovalnice na podlagi zaposlitve oziroma drugega pogodbenega razmerja z njo;
- zavarovalnozastopniške družbe. Zavarovalnozastopniška družba (agencija) je pravna oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve zastopanja ene ali več zavarovalnic pri sklepanju zavarovalnih pogodb. Smiselno gre za zavarovalnozastopniško družbo tudi v primeru, če se zavarovalni zastopnik organizira kot samostojni podjetnik posameznik (s. p.);
- banke. To so praviloma bančni uslužbenci, ki v okviru svoje zaposlitve poleg bančnih poslov izvajajo tudi delo zavarovalnega zastopnika – opravljajo posle zavarovalnega zastopanja zavarovalnice pri sklepanju zavarovalnih pogodb;
- zastopništva dopolnilnih zavarovanj. Zastopniki dopolnilnih zavarovanj so osebe, pri katerih sklepanje zavarovanj dopolnjuje izvajanje njihove osrednje dejavnosti (npr. osebe, ki opravljajo registracijo in tehnične preglede vozil; sklepanje turističnih zavarovanj pri potovalnih agencijah).

Slika 28: Primer

Pri pravni osebi, ki opravlja tehnične preglede, lahko ob podaljšanju registracije za vozilo tudi sklenemo zavarovalno pogodbo, ki se nanaša na to vozilo (npr. AO-zavarovanje, kasko zavarovanje ipd.). Pravna oseba nastopa kot zastopnik zavarovalnice, ki sklene zavarovalno pogodbo v imenu in na račun zavarovalnice. Pri tej pravni osebi pa ne moremo skleniti tudi drugih zavarovanj, na primer stanovanjskega, ker to zavarovanje ni povezavi z dejavnostjo pravne osebe.

Vir: lastni.

Zavarovalni posredniki pa delujejo v sklopu zavarovalnopolosredniških družb.

Zavarovalnopolosredniška družba (broker) je pravna oseba, ki kot gospodarsko dejavnost opravlja storitve posredovanja pri sklepanju zavarovalnih pogodb. Smiselno je to zavarovalnopolosredniška družba tudi, če se zavarovalni posrednik organizira kot samostojni podjetnik posameznik (s. p.).

Zavarovalnozastopniška oziroma posredniška družba lahko opravlja samo storitve zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja. Zavarovalnozastopniška oziroma posredniška družba pa tudi banka in zastopnik dopolnilnih zavarovanj morajo pred začetkom izvajanja distribucije zavarovanj pridobiti ustrezno dovoljenje za izvajanje te dejavnosti (dovoljenja AZN za izvajanje dejavnosti zavarovalnega zastopanja oziroma posredovanja).

4.5 Kako mora potekati prodaja zavarovanja

OPIS:

Zavarovalniški predpisi postavljajo varstvo potrošnika na prvo mesto. Zavarovalni produkti morajo biti razumljivi in varni, pravila obveščanja potrošnikov jasna, prodajalci zavarovanj pa morajo spoštovati najstrožje standarde poslovanja. Zagotavljanju navedenega so namenjena posebna pravila glede prodaje zavarovanj oziroma distribucije zavarovalnih produktov.

Evropska komisija je v začetku leta 2016 z Direktivo o distribuciji zavarovalnih produktov (Direktiva IDD) prenovila pravila, povezana s prodajo zavarovanj.

Direktiva IDD je prinesla višjo raven varstva in preglednejše informacije za potrošnika. Pravila se nanašajo na razvoj zavarovalnih produktov pa tudi na njihovo prodajo. Ta pravila veljajo za vse zavarovalnice in prodajalce zavarovanj (distributerje), za različna zavarovanja in vse prodajne poti. Potrošnik mora biti namreč deležen enakega varstva ne glede na to, pri kateri zavarovalnici ali po katerem prodajnem kanalu sklepa zavarovanje.

Osrednji cilj Direktive IDD je okrepiti varstvo zavarovalcev kot potrošnikov na zavarovalniškem trgu, še posebno na področju naložbenih življenjskih zavarovanj, zato da bi bil vsak zavarovalni produkt, ki se ga ponudi potrošniku, skladen z njegovimi zahtevami in potrebami ter da bi mu bil predstavljen razumljivo.

Potrošniku je treba omogočiti, da sprejme informirano odločitev o tem, ali bo zavarovanje sklenil ali ne. Navedeno pomeni, da se mora potrošnik, preden se odloči za sklenitev zavarovalne pogodbe, zavedati vseh svojih pravic in obveznosti. Ob izvajanju zavarovalne pogodbe namreč ne sme biti »presenečen«, ki bi bila posledica tega, da potrošnik ob sklepanju zavarovalne pogodbe ni bil dovolj seznanjen s poslom, ki ga je sklepal.

Prodajni postopek, ki ga izvajajo zavarovalni zastopniki in posredniki, mora tako potekati ob upoštevanju Direktive IDD.

Glede poteka tega prodajnega postopka je Slovensko zavarovalno združenje izdalo tudi posebno priporočilo.

KAKO MORA POTEKATI PRODAJNI POSTOPEK?



Vir: Slovensko zavarovalno združenje.

5. Reševanje sporov v zavarovalništvu

UVOD:

Eno izmed temeljnih načel obligacijskega prava je tudi načelo, da se morajo spori reševati mirno. Udeleženci v obligacijskem razmerju si zato morajo prizadevati, da rešujejo spore z usklajevanjem, posredovanjem ali na kateri drug mirni način.

Klasične sodne poti so za razreševanje marsikaterega spora pogosto lahko tudi povsem neprimerne v primerjavi z izvensodnimi oblikami, ki lahko prispevajo k bolj kakovostni in učinkovitejši razrešitvi spora.

V tem poglavju so predstavljene izvensodne oblike reševanja sporov iz zavarovalnih razmerij, ki postajajo v zadnjem času vse pomembnejše in lahko prispevajo h kulturni in kakovostni rešitvi nesoglasja.

TEMELJNI STROKOVNI IZRAZI, SPECIFIČNI ZA TO PODROČJE:

izvensodno reševanje sporov, shema izvensodnega reševanja sporov, interni pritožbeni postopek, mediacija, arbitraža, spletno reševanje sporov, varuh dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu, Zavarovalni kodeks, sodno reševanje sporov

CILJI TEGA VSEBINSKEGA SKLOPA:

Načini reševanja sporov:

- udeleženec loči med sodnim in izvensodnim reševanjem sporov;
- pozna pomen izvensodnega reševanja potrošniških sporov na področju zavarovalništva;
- pozna shemo izvensodnega reševanja sporov.

Pritožbeni postopek:

- ve, kaj je pritožba in kakšen mora biti odgovor na pritožbo (roki, obrazložitev, pravni pouk, pritožbena komisija).

Mediacija:

- pozna značilnosti mediacijskega reševanja sporov in njegove prednosti;
- ve, kako se začne mediacijski postopek, kdo ga izvaja in kaj lahko od njega pričakuje.

Arbitraž:

- pozna značilnosti arbitražnega načina reševanja sporov in kakšne so njegove posledice;
- loči med mediacijo in arbitražo.

Spletno reševanje sporov:

- pozna shemo Evropske unije za spletno reševanje sporov iz zavarovalnih pogodb, sklenjenih na daljavo na posebni spletni platformi.

Varuh dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu:

- pozna njegove naloge in pristojnosti;
- ve, kaj je Zavarovalni kodeks.

Sodno reševanje sporov:

- pozna temeljna načela sodnega reševanja sporov iz zavarovalnih pogodb.

VIRI IN LITERATURA:

- Betetto, N. (2011). Mediacija v teoriji in praksi – veliki priročnik o mediaciji. Društvo mediatorjev Slovenije.
- Srše, D. Reševanje sporov iz zavarovalnih razmerij, Učbenik za zavarovalne zastopnike in zavarovalne posrednike, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana 2022.
- Pravilnik o delu mediacijskega centra in o postopku mediacij pri SZZ. (b. d.). <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2018/01/PRAVILNIK-O-DELU-MEDIACIJSKEGA-CENTRA.pdf>
- Pravilnik o postopku mediacij v domačih in čezmejnih potrošniških sporih pri mediacijskem centru slovenskega zavarovalnega združenja. <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2017/11/Pravilnik-o-postopku-mediacij.pdf>
- Slovensko zavarovalno združenje. (2023). Akt o ustanovitvi in delu varuha dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu. <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2017/08/varuh.pdf>
- Zavarovalni Kodeks. (2023). <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2017/08/Zavarovalni-kodeks.pdf>
- Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). (2015). Uradni list RS, št. 93/15, 9/19, 102/20, 48/23 in 78/23 – ZZVZZ-T.
- Zakon o izvensodnem reševanju potrošniških sporov (ZIsRPS). (2015). Uradni list RS, št. 81/15. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO6843>

5.1 Zakaj je pomembno izvensodno reševanje sporov

OPIS:

V zavarovalništvu je področje reševanja sporov med ponudniki storitev (distributerji) in potrošniki še posebno pomembno. V ospredju je varstvo zavarovalca kot potrošnika. To je poudarjeno tudi v Zakonu o zavarovalništvu, ki za ponudnike zavarovalnih storitev predpisuje tudi obvezno vzpostavitev sheme izvensodnega reševanja sporov.

Klasične sodne poti so v primerjavi z izvensodnimi oblikami reševanja sporov, ki lahko prispevajo k bolj kakovostni in učinkovitejši razrešitvi spora, za razreševanje marsikaterega spora pogosto tudi povsem neprimerne. Razlog je predvsem v tem, da sodišče v pravnem postopku na podlagi dokazov (npr. izpovedbe prič, izvedenskih mnenj, vsebine listin) odloča zgolj v okviru postavljenega tožbenega zahtevka (npr. »Tožena stranka zavarovalnica XY je dolžna tožeči stranki XZ plačati 12.000 evrov z zakonskimi obrestmi od XY naprej, poravnati mora tudi stroške postopka.«).

Sodišče se namreč v postopku ne ukvarja z drugimi okoliščinami spora, ki so včasih morda še pomembnejše kot prisoja določenega denarnega zneska (npr. zavarovanca je morda med postopkom reševanja zahtevka za izplačilo zavarovalnine užalil škodni cenilec in pričakuje le opravičilo), a za odločitev o tožbenem zahtevku za sodišče pravno niso pomembni.

Izvensodni način reševanja sporov iz zavarovalnih razmerij postaja tako vse pomembnejši in vnaša tudi kulturo na področje reševanja nesoglasij. Izvensodni način reševanja sporov je pravzaprav »mreža«, v kateri se lahko vsebinski spori med strankami ujamejo in se jih v enem od postopkov izvensodnega reševanja sporov znova prouči. Če se spori v tem postopku razrešijo, zatem njihova sodna obravnava sploh ni več potrebna.

5.2 Kaj zajema shema izvensodnega reševanja sporov

OPIS:

Pravna ureditev reševanja sporov v potrošniških zadevah je ena izmed temeljnih nalog potrošniškega prava. Za primere, ko potrošniki nastopajo kot zavarovalci, zavarovanci ali drugi upravičenci iz zavarovalnih razmerij, pa vsebuje posebno zahtevo tudi Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1).

Distributerji – zavarovalnica, zavarovalnozastopniška družba, zavarovalnopolnomožniška družba in zastopniki dopolnilnih zavarovanj – morajo vzpostaviti notranji postopek reševanja pritožb zavarovalcev, zavarovancev in drugih upravičencev iz zavarovanj ter tudi združenj, ki zastopajo potrošnike. V vseh primerih je treba pritožnikom na njihove pritožbe odgovoriti.

Obliko in sestavo telesa, ki odloča v sporu, ter način in postopek odločanja mora ponudnik zavarovalnih storitev predpisati s svojim notranjim aktom.

Zavarovalnica mora poleg pritožbenega postopka zagotoviti tudi ustrezen in učinkovit postopek izvensodnega reševanja sporov pred nepristranskim in neodvisnim izvajalcem izvensodnega reševanja sporov zunaj zavarovalnice. Takšen izvajalec mora izpolnjevati pogoje in zagotavljati postopek v skladu z zakonom, ki ureja izvensodno reševanje sporov. Izvajalcu izvensodnega reševanja sporov lahko potrošniki pošljejo pobudo za začetek postopka, če njihovi pritožbi

ponudnik zavarovalnih storitev ne ugotovi ali se o njej ne odloči v 30 dneh, odkar jo je prejel.

Zavarovalnica mora tudi v zavarovalnih pogojih objaviti informacijo o notranjem postopku reševanja pritožb in o izvajalcu izvensodnega reševanja sporov ter za zadnjega navesti njegove kontaktne podatke.

Namen spodbujanja izvensodnega reševanja sporov je tudi, da se bolj vzpostavi zavest, da je mirna, sporazumna rešitev spora pravna vrednota.

Sporazumna rešitev je praviloma za obe stranki v sporu tudi vsebinsko sprejemljivejša ter omogoča trajnejšo in celostno ureditev razmerja med njima. Drugače kot s sodbo je namreč mogoče s sporazumom zajeti tudi druge vidike spora, ki v tožbenem zahtevku niso tako izraženi, so pa lahko v resnici zelo pomembni in pravi vzrok za nesoglasja med strankama. Izkušnje namreč kažejo, da je sodba v sodnem postopku pogosto le uvod v nove spore med strankama.

Shema izvensodnega reševanja sporov vsebuje različne oblike izvensodnega reševanja sporov na področju zavarovalništva, ki so predstavljene v nadaljevanju.

5.3 Kaj je interni pritožbeni postopek

OPIS:

interni pritožbeni postopek:

To je postopek reševanja pritožb pri zavarovalnici. Pritožba pomeni izjavo o nezadovoljstvu ali nestrinjanju z odločitvijo, ki jo pritožnik naslovi na zavarovalnico in se nanaša na zavarovalno pogodbo ali storitev, ki je bila opravljena.

Obravnavanje pritožb pri zavarovalnici mora potekati skladno z internimi pravili in Zavarovalnim kodeksom, ki urejajo interni pritožbeni postopek. O pritožbah odločajo pritožbene komisije. Pritožbe se lahko nanašajo na zahteve iz zavarovalnih primerov pa tudi na druga ravnanja in odločitve ponudnika zavarovalnih storitev in njegovih predstavnikov.

Interni pritožbeni postopek je lahko enostopenjski (o pritožbi najprej odloča strokovna služba, nadalje pa pritožbena komisija) ali dvostopenjski (o pritožbi odloča le pritožbena komisija).

Na vsako pritožbo mora zavarovalnica podati utemeljeni odgovor v roku 30 dni (v primeru dvostopenjskega pritožbenega postopka 42 dni), v njem zavarovalnica pojasni razloge za svojo odločitev. Zavarovalnica mora v svojem odgovoru pritožnika tudi poučiti, kakšne so njegove nadaljnje možnosti v sklopu sheme izvensodnega reševanja sporov.

5.4 Kaj je mediacija

OPIS:

mediacija:

Je zaupna oblika izvensodnega reševanja sporov s pomočjo nevtralne strokovne osebe (mediatorja), ki ne more izdati zavezujoče odločbe, temveč si prizadeva s svojim delovanjem v neformalnem postopku udeležencem pomagati doseči sporazum, ki spor razrešuje oziroma na novo ureja medsebojne pravice in obveznosti. Mediator je pravzaprav »prevajalec« interesov med strankami in skuša udeležencem omogočiti, da se med seboj tudi slišijo.

Mediacija se praviloma izvaja prostovoljno, v vseh fazah postopka, in je primerna oblika za hitro reševanje sporov. »Praviloma« smo zapisali zato, ker se je zavarovalnica postopka mediacije pri izvensodnem reševanju sporov dolžna udeležiti, če potrošnik za to vloži pobudo, to pa predstavlja izjemo od načela prostovoljnosti. Obveznost zavarovalnice se seveda nanaša le na njeno udeležbo v postopku, ne pa tudi na to, da bi morala nujno privoliti v zahtevek potrošnika.

Mediator je dolžan posredovati v sporu toliko časa, dokler udeleženci postopka napredujejo v smeri sklenitve poravnave in dokler postopek še poteka hitro in brez zavlačevanja. V nasprotnem primeru lahko mediator brez utemeljitve postopek mediacije konča.

Mediator, ki je sodeloval v neuspeli mediaciji, pozneje ne more na noben način sodelovati v drugih oblikah reševanja istega spora, saj sam postopek temelji na načelu zaupnosti udeležencev postopka mediacije.

Postopek mediacije se lahko konča s pisno poravnavo, lahko pa mediator ali drugi udeleženci postopka izjavijo, da spora z mediacijo ni mogoče rešiti. Če se mediacija ne konča s pisno poravnavo, lahko udeleženci postopka nadaljujejo z reševanjem spora tudi po sodni poti.

Slika 30: Ponazoritev učinkovitosti medijskega reševanja sporov iz prakse

Za nazorno razlago mediacije se navadno navaja primer spora med družbama Tropicana Orange Juices in Wilkin & Son. Obe podjetji sta zaradi napake pri registriranju naročila kupili celotni pridelek pomaranč nekega kmetijskega podjetja v Izraelu. Ko so predstavniki podjetij prišli po pomaranče v pristanišče, so lahko samo razočarani ugotovili, da so kupili isti tovor. Seveda sta obe družbi zahtevali celoten tovor. Upravi sta sestankovali, proizvodnja je čakala, angažirani so bili odvetniki, grozile so tožbe, nato pa je nekdo predlagal, naj poskušajo spor rešiti z mediacijo. Vsaka stran je predstavila svojo zgodbo, mediator je opravil tudi ločene pogovore, nato pa so našli rešitev: Tropicana, ki pomaranče potrebuje za izdelavo pomarančnega soka, naj prevzame tovor prva, pomaranče stisne in shrani preostanek. Lupine in preostalo meso pomaranč naj nato prepelje v proizvodne hale podjetja Wilkin & Son, ki prav te surovine potrebuje za izdelavo svoje marmelade. Hkrati sta se podjetji dogovorili, da bo vsako plačalo samo polovico izraelskega tovara. Vse drugo je zgodovina. To je pravi primer t. i. »win-win« mediacije, za katero je značilno, da si stranki v sporu ne le pravično razdelita skupno pogačo, temveč obseg te v obojestransko zadovoljstvo celo povečata (povzeto po Mediacija v gospodarskih sporih pri Okrožnem sodišču v Ljubljani).

Vir: lastni.

Na področju zavarovalništva je v okviru Slovenskega zavarovalnega združenja ustanovljen Mediacijski center. Njegovo delovanje je urejeno z Aktom o ustanovitvi in organizaciji mediacijskega centra Slovenskega zavarovalnega združenja in s Pravilnikom o postopku mediacij v domačih in čezmejnih potrošniških sporih pri Mediacijskem centru Slovenskega zavarovalnega združenja.

Zavarovalnice, članice Slovenskega zavarovalnega združenja, GIZ (SZZ), so Mediacijski center pri Slovenskem zavarovalnem združenju (SZZ) izbrale kot svojega zunanje izvajalca izvensodnega reševanja sporov. Dolžnost izbire zunanje izvajalca izvensodnega reševanja sporov je za zavarovalnice predpisana z zakonom.

Potrošnik, ki se ne strinja z rešitvijo pritožbe in odločitvijo pritožbene komisije zavarovalnice, ima pravico podati pobudo za začetek postopka mediacije pri izbranem izvajalcu izvensodnega reševanja sporov, zavarovalnica pa se mora, kot je bilo omenjeno, na takšno pobudo odzvati in v postopku sodelovati.

5.4 Kdo je varuh dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu

OPIS:

Varuh dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu deluje v okviru Slovenskega zavarovalnega združenja (SZZ). Organ je bil ustanovljen z Aktom o ustanovitvi in delu varuha dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu.

Varuha, zatem ko je izpeljan javni razpis, imenuje in razrešuje skupščina združenja. Imenovan je za dobo pet let z možnostjo vnovičnega imenovanja.

Varuh odloča o sporih med strankami in zavarovalnicami, do katerih je prišlo zaradi nespoštovanja Zavarovalnega kodeksa ter drugih dobrih poslovnih običajev in temeljnih standardov zavarovalne stroke.

Varuh ne obravnava sporov iz zavarovalnih razmerij, ki bi glede na svojo pravno naravo in vsebino spadali v pristojnost odločanja sodišča.

Varuh je tako pristojen, da poda oceno glede nepravilnih postopkov pri obravnavanju zahtevkov iz zavarovalnih razmerij, ni pa pristojen za vsebinsko reševanje teh spornih razmerij. Varuh bi tako v konkretnem primeru lahko ugotavljal le, ali je bil postopek obravnave pritožbe v skladu z dobrimi poslovnimi običaji (npr. ali je bila odločitev zavarovalnice vsebinsko dovolj utemeljena), ne bi pa odločal o tem, ali je prav, da je zavarovalnica zahtevek za izplačilo zavarovalnine v celoti odklonila.

5.5 Kaj je arbitraža

OPIS:

arbitraža:

Je oblika nedržavnega sojenja, do katerega lahko pride na podlagi posebnega dogovora med strankami. Odločba arbitraže je izenačena s pravnomočno sodno odločbo in je zato tudi izvršljiva.

Spor iz zavarovalnega razmerja se lahko rešuje pred stalnim ali priložnostnim razsodiščem – arbitražo. Pri tovrstnem reševanju sporov lahko stranke sodelujejo pri izbiri razsodnikov – arbitrov, odločitev teh je obvezujoča, nadaljnji sodni spor pred sodiščem (za razliko od mediacije) pa ni možen.

Stranke, ki želijo svoj spor rešiti pred arbitražo, morajo o tem prej skleniti posebni pisni sporazum. Arbitražni postopek je navadno hitrejši kot sodni.

Stranke si same izberejo arbitre s stalne liste teh. Arbitraža ponuja možnost uporabe posebnega strokovnega znanja. Arbitražni postopek ni obvezno javen. Odločba arbitraže je dokončna in pravnomočna.

V konkretnih zadevah navadno odločajo tričlanski arbitražni senati. Stranki v sporu imenujeta vsaka po enega arbitra z liste arbitrov, predsednika arbitražnega senata, ki je ugleden pravni strokovnjak, pa določi predsednik arbitraže.

Možnost uporabe arbitražnega postopka nastane takrat, ko se zavarovancu, zavarovalcu oziroma drugemu upravičencu iz zavarovalne pogodbe in zavarovalnici ne uspe dogovoriti o poravnavi in koncu postopka v zvezi z zahtevkom iz zavarovalne pogodbe. V tem primeru se lahko dogovorita, da bo o predmetni zadevi odločala arbitraža.

Arbitražni postopek je enostopenjski, določa ga poseben pravilnik, ki je sestavni del arbitražne pogodbe.

Arbitražni postopek se začne s tožbo in odgovorom na tožbo, nadaljuje z vodenjem dokaznega postopka na ustnih obravnavah (podobno kot pred sodiščem) in konča z izdajo arbitražne odločbe. Odločitev arbitraže je dokončna in pravnomočna, zato se nanjo ni mogoče pritožiti. Možnost sodne poti je omejena. Izjemoma je mogoča le v okviru tako imenovane tožbe za razveljavitev arbitražne odločbe, a še to zgolj zaradi nekaj izrecno navedenih razlogov, ki so povezani s postopkom pred arbitražo.

Posamezne zavarovalnice lahko organizirajo tudi lastne arbitraže – taka je na primer stalna arbitraža pri Zavarovalnici Triglav, d. d.

5.6 Kaj pritožniku še preostane

OPIS:

Poleg navedenega velja omeniti, da je na ravni Evropske unije vzpostavljena tudi posebna spletna platforma Evropske unije za reševanje potrošniških sporov, ki je namenjena primerom, ko je bila zavarovalna (ali druga) pogodba, iz katere izvira spor, sklenjena po spletu (internetu). Spletno platformo Evropske unije lahko najdete na naslovu: <https://ec.europa.eu/odr>

Zavarovalec, zavarovanec ali drug upravičenec iz zavarovalne pogodbe se s svojim zahtevkom lahko končno obrne tudi na redno pristojno sodišče, ki takrat, ko spora ni mogoče rešiti izvensodno, tega reši v pravnem postopku. Sodno reševanje sporov ni mogoče le, če se je spor prej že obravnaval v okviru arbitraže.

V sodnih postopkih stranke praviloma zastopajo odvetniki, v manjših sporih stranke izjemoma lahko nastopajo same.

Na tem mestu velja omeniti še, da je Agencija za zavarovalni nadzor (AZN) sicer nadzorni organ vseh ponudnikov zavarovalnih storitev, vendar pa ni pritožbeni organ, zato ne odloča o pritožbah, ne svetuje glede konkretnih sklenjenih zavarovalnih pogodb in tudi ni pristojna za reševanje sporov v zvezi s posamezno zavarovalno pogodbo.

Viri in literatura

- Betetto, N. (2011). Mediacija v teoriji in praksi – veliki priročnik o mediaciji. Društvo mediatorjev Slovenije.
- Boncelj, J. (1983). Zavarovalna ekonomika. Obzorja.
- Boncelj, J. (1965). Zavarovalna tehnika: Del 1. Ekonomska fakulteta.
- Cigoj, S. (1989). Teorija obligacij: splošni del obligacijskega prava. Uradni list SR Slovenije.
- Cigoj, S. (1984–1986). Komentar obligacijskih razmerij: veliki komentar zakona o obligacijskih razmerjih, 2. in 4. knjiga. Uradni list SR Slovenije.
- Flis, S. (1999). Zbrani spisi o zavarovanju, IV. knjiga. Slovensko zavarovalno združenje, GIZ.
- Goljar, S., in Ivanjko, Š. (1983). Zavarovalno pravo. Vrhovno sodišče SR Slovenije.
- Grilc, P., Juhart, M. in Galič, A. (1998). Uvod v civilno in gospodarsko pravo. DZS.
- Globokar, A., Štesl, J. in Srše, D. (2016). Naložbena življenjska zavarovanja v luči prihajajoče Direktive o distribuciji zavarovalnih produktov: zbornik 23. dnevn slovenskega zavarovalništva. Slovensko zavarovalno združenje GIZ.
- Ilešič, M. (1992). Celovito zakonsko varstvo potrošnika. Podjetje in delo, str. 6. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Ivanjko, Š. (1999). Uvod v zavarovalno pravo. Pravna fakulteta.
- Jadek Pensa, D. (1994). Zavarovalna pogodba. V N. Plavšak (ur.), Gospodarske pogodbe, druga knjiga. Gospodarski vestnik.
- Jakaša, B. (1984). Pravo osiguranja. Pravni fakultet u Zagrebu, Centar za stručno usavršavanje i suradnju s udruženim radom.
- Jakopanec Levart, R. (2022). Pravni status zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov. Slovensko zavarovalno združenje.
- Juhart, M., Možina, D. in Damjan, M. (ur.). (2020). Modernizacija zakonske ureditve zavarovalne pogodbe: izhodišča za reformo. Pravna fakulteta Univerze v Ljubljani, Založba Pravne fakultete.
- Obligacijski zakonik (OZ). (2001). Uradni list RS, št. 97/07 – uradno prečiščeno besedilo, 64/16 – odl. US, 20/18 – 0R0Z631.
- Obligacijski zakonik z uvodnimi pojasnili Marka Ilešiča in stvarnim kazalom. (2001). Uradni list RS.
- Pavliha, M., Veberič, J., Srše, D. in Gobec, M. (2021). Zavarovalno pravo. Lexpera, GV založba.
- Plavšak, N., Dugar, G., Furlan, M., Juhart, M., Podgoršek, B., Vrenčur, R., Zabel, B., Lutman, K., Prostor, J., Repas, M., Srše, D. in Veberič, J. (2020–2021). Obligacije, posebni del: komentar posebnega dela Obligacijskega zakonika. Tax-Fin-Lex: Abc Nepremičnine.
- Plavšak, N., Dugar, G., Furlan, M., Juhart, M., Podgoršek, B., Vrenčur, R., Zabel, B., Lutman, K., Prostor, J., Repas, M., Srše, D. in Veberič, J. (2021). Obligacije posebni del – Komentar posebnega dela Obligacijskega zakonika, 2. knjiga. Tax-Fin-Lex: ABC Nepremičnine.
- Pravilnik o delu mediacijskega centra in o postopku mediacij pri SZZ. (b. d.). <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2018/01/PRAVILNIK-O-DELU-MEDIACIJSKEGA-CENTRA.pdf>
- Pravilnik o postopku mediacij v domačih in čezmejnih potrošniških sporih pri mediacijskem centru slovenskega zavarovalnega združenja. <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2017/11/Pravilnik-o-postopku-mediacij.pdf>

Sajovic, B. (1975). Splošno o naravi zavarovalnega razmerja in splošno o zastopnikih. Pravna fakulteta.

Slovensko zavarovalno združenje. (2023). Akt o ustanovitvi in delu varuha dobrih poslovnih običajev v zavarovalništvu. <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2017/08/varuh.pdf>

Srše, D. (2022). Pravna ureditev distribucije zavarovalnih produktov. Podjetje in delo, 6–7, str. 950–961.

Srše, D. (16. 1. 2009). Zavarovanje odgovornosti zasebnika: 7. seminar zavarovalnih zastopnikov in zavarovalnih posrednikov. Slovensko zavarovalno združenje GlZ.

Srše, D. (2015). Pravni ureditvi dopolnilnih in dodatnih zdravstvenih zavarovanj. Zavarovalniški horizonti, 11(1), str. 5–22.

Srše, D. (2015). Vinkulacija zavarovanja v praksi: Zbornik 22. dnevov slovenskega zavarovalništva (str. 75–84). Slovensko zavarovalno združenje GlZ.

Srše, D. (2016). Zavarovalni zastopnik z vidika ZZavar-1: Zbornik 23. dnevov slovenskega zavarovalništva (str. 242–251). Slovensko zavarovalno združenje GlZ. (e-zbornik)

Srše, D. Reševanje sporov iz zavarovalnih razmerij, Učbenik za zavarovalne zastopnike in zavarovalne posrednike, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana 2022.

Srše, D. Distribucija zavarovalnih produktov, Učbenik za zavarovalne zastopnike in zavarovalne posrednike, Slovensko zavarovalno združenje, Ljubljana 2022.

Šenk, M. (2002). Življenjska zavarovanja. Učbenik za zavarovalne zastopnike in zavarovalne posrednike, Slovensko zavarovalno združenje.

Šinkovec, J. in Tratar, B. (2001). Obligacijski zakonik s komentarjem in sodno prakso. Oziris.

Veliki slovar tujk. (2002). Cankarjeva založba.

Viršek, M. (1998). Nekaj bistvenih pojmov in značilnosti zavarovanja. Obzornik.

Zakon o zavarovalništvu (ZZavar-1). (2015). Uradni list RS, št. 93/15, 9/19, 102/20, 48/23 in 78/23 – ZZVZZ-T.

Zakon o izvensodnem reševanju potrošniških sporov (ZIsRPS). (2015). Uradni list RS, št. 81/15. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO6843>

Zakon o obveznih zavarovanjih v prometu (ZOZP). (1994). Uradni list RS, št. 93/07 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 - ZUJF, 4/16, 33/16 - PZ-F, 41/17 - PZ-G, 72/18. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO373>

Zavarovalni Kodeks. (2023). <https://www.zav-zdruzenje.si/wp-content/uploads/2017/08/Zavarovalni-kodeks.pdf>

Kazalo slik

Slika 1: Primer obligacijskega razmerja.	16
Slika 2: Primer ustno sklenjene pogodbe.	16
Slika 3: Primer.	17
Slika 4: Primer.	17
Slika 5: Primer.	18
Slika 6: Primer.	18
Slika 7: Primer.	20
Slika 8: Primer.	21
Slika 9: Primer.	22
Slika 10: Primer.	23
Slika 11: Primer.	23
Slika 12: Primer.	23
Slika 13: Primer.	25
Slika 14: Primer.	27
Slika 15: Primer.	29
Slika 16: Primer.	30
Slika 17: Primer.	31
Slika 18: Primer.	31
Slika 19: Primer.	32
Slika 20: Primer.	40
Slika 21: Primer.	41
Slika 22: Primer.	41
Slika 23: Primer.	41
Slika 24: Primer.	42
Slika 25: Primer.	42
Slika 26: Primer.	43
Slika 27: Primer.	44
Slika 28: Primer.	50
Slika 29: Potek prodajnega postopka.	52
Slika 30: Ponazoritev učinkovitosti mediacijskega reševanja sporov iz prakse. ...	56

O avtorju

Dejan Srše je pravnik in magister pravnih znanosti s pravniškim državnim izpitom. Je svetovalec za zavarovalno pravo v Generali zavarovalnici, d. d. V več kot dvajsetih letih dela v zavarovalništvu, zlasti na vodilnih delovnih mestih v različnih zavarovalnicah, je pridobil številne izkušnje s področja zavarovalništva. Je tudi avtor več znanstvenih in strokovnih člankov ter soavtor znanstvene monografije Zavarovalno pravo ter komentarja k Obligacijskemu zakoniku. Kot raziskovalec je sodeloval v projektni skupini za modernizacijo zakonske ureditve zavarovalne pogodbe v sklopu Inštituta za primerjalno pravo pri Pravni fakulteti v Ljubljani. Pri Slovenskem zavarovalnem združenju je izpraševalec na preizkusih znanj, potrebnih za opravljanje poslov zavarovalnega posredovanja, ter tudi aktivni član posameznih delovnih teles. S svojimi prispevki se redno udeležuje seminarjev in strokovnih konferenc (Dnevi slovenskih pravnikov Slovenije, Dnevi zavarovalništva v Sloveniji, Seminar zavarovalnih zastopnikov in posrednikov), na nekaterih izmed njih pa sodeluje tudi kot moderator srečanj. Svoje bogato znanje s področja zavarovalništva prenaša na internih izobraževanjih za zaposlene pa tudi na kandidate za zavarovalne zastopnike in posrednike ter na slušatelje višjih šol, za kar je kot predavatelj tudi imenovan.



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA VZGOJO IN IZOBRAŽEVANJE



NAČRT ZA
OKREVANJE
IN ODPORNOST



Financira
Evropska unija
NextGenerationEU